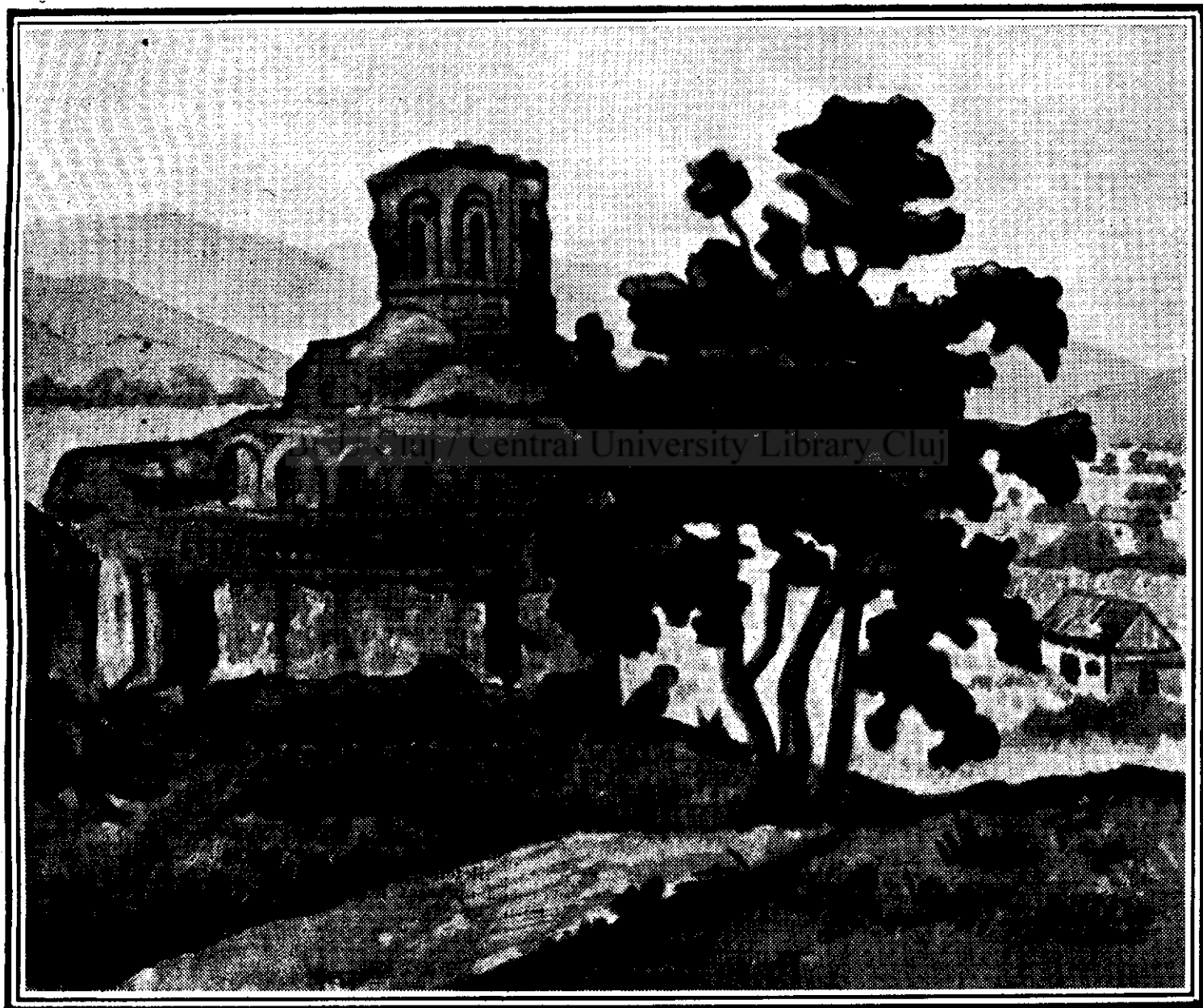

UNIVERSUL LITERAR

LEON VIORESCU : RUINA DIN FAGARAS

In acest număr: M. BEZA, VASILE SAVEL, LEOPARDI, NATALIA NEGRU, N. N. MATEESCU, J. LEONARD, EMIL ISAC, ALEX. BLOK, ION BUZDUGAN, G. NICHITA, T. PAUNESCU-ULMU, N. N. TONITZA și PERPESSIGIUS.

An. XLIII, No. 5.

• 30 Ianuarie 1927.

Lei 5.

MIGNON

RAUTATE ȘI RAZBUNARE

Cum ți-am vorbit deodată atâta de trufaș?
Destul că, autentic copil al vremii mele,
Am răs făios de toate, de mine chiar și aș
Fi picurat veninu 'ndoelii și'n cișmelc...

„Tu... răule...” și lupte scurt mi-ai propus și crunte:
Să ne certăm cu vorbe cât mai împărătește...
Dar căutând cuvântul cu-asprime să mă'nfrunte,
Ai izbucnit sdrobotă: „Io nu știi rumânește!”

FILOLOGIE..

Ne hotărâsem astfel: tu să mă'nveți la greacă,
Eu să-ți predau în trepte, metodic, românește...
Și când întâia oară se scutură o creacă,
Ne'nțelegeam, ți-am spus-o, vezi? tot în franjuzește...

Și ochii tăi atunci au stărunit spre mine:
„Cunoști o altă cale tu prietene 'nțelept?” —
Elen, Elen, pe-aproape s'au prăbușit ruine
Și'i vânt și plouă'n noapte și nu știu ce aștept!

de T. PAUNESCU-ULMU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Sărbătoarea în atelier

Ca'n cripta unui veac dorm toate azi
'N atelier, în bulevardul Basarab.
Aș vrea să mișc, să fac un gest, dar trupul
M-1 simt inert, cu brațu'ntins și slab

Ascult cum curg metalice-armonii,
Eteric, simt o undă care vine,
Patrunde sticla din luminator,
Și stărae ca un acid pe mine.

Nimic în tot atelierul nu-i
Să readucă-un gest defunct la viață,
Prin timpul care s'a lichidat
Ascult doar cum respiră o piaiă

Mecanic, pipăi pensule abstracte,
Infund o pânză undeva, departe,
Și cu colorii din consumate tubur
Schitez contururi de imagini moarte.

G. NICHITA

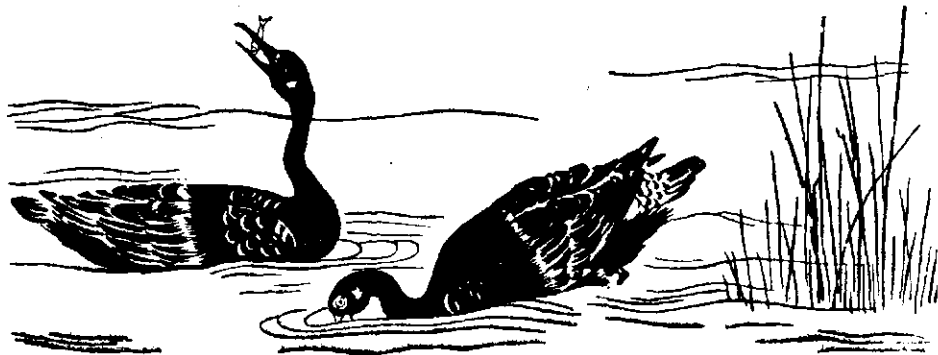
N i n g e

Ninge liniștit, cum de veacuri a nins...
Cad fulgii de zăpadă, suflete mici și trecătoare,
Păseri albe taie cerul cu albastrul stins,
In pădure zina din poveste, moare.

Vântul cîntă, cum de veacuri a cîntat,
Se clădesc din diamantele ghișei palate...
Rîul tace ca un musafir întirziat,
Inima pămîntului rănită, bate.

Seara își trimite fetele s'adune nori
Și s'arunce 'ntunecimea'n munți și vale,
Sufletele negre au pornit cu albe flori,
Să oprească toate zimbetele'n cale...

EMIL ISAC

Tovarășul care îi aștepta

La orele șapte dimineața, cafeneaua din târgușorul X își deschidea ușile. La șapte și jumătate începeau să sosească clienții obișnuiți. Azi sosi cel dintâi colonelul Protopopescu. Un om înalt, spatos, se ținea bine la șizeci de ani. Cum intra în cafenea se așeza la masa de lângă geam, scotea din buzunar tabacherea lui de aur o punea pe masă, apoi arunca o privire pe geam și pe urmă își întorcea capul spre tejghea, și, dacă era stăpânul începea :

— Bună dimineața Costică, ce mai nou? și fără să aștepte răspuns continua : cafelețuțu meu : a de eri a fost cam așa, vezi să nu greșești și azi, he-he-he!

După monolog își deschidea tabacherea și răsuțea o țigară.

Când se întâmpla să nu fie Costică în cafenea, ceiace se petrecea regutat de două ori pe săptămână, îl înlocuia nevastă-sa, madam Mari.

— Bună dimineața madam Mari, începea, atunci colonelul. Unde-i Costică? Iar a făcut-o lată as'noapte, hâ-hâ-hâ! Te lasă singură madam Mari, ei ce să-i faci așa-i viața madam Mari. Cafelețuțu meu, era să uit, așa cum îmi place mie, cu caimac.

După colonel sosia conu Mihai Popescu, tot pensionar, ușor adus din spete. Vârsta : șizeci și cinci de ani, însă când îl întreba cineva de ani nu trecea niciodată de cincizeci și doi, vârstă la care voise să se oprească.

— Noroc, colonelule, spunea conu Mihai, și se așeza pe scaun, cu fața spre geam. Poruțea : Costică, ei, stimată să nu-mi schimbi cafeaua, s'o faci tot ca a de eri. Cafea așa de bună n'ai avut cam de mulțisor.

— Ia privește cât de grăbit trece prefectul, reia colonelul. Cine naiba l-a mai făcut și pe ăsta prefect? comentează.

N'au oameni cucoane, răspunse conu Mihai nu-ți spunea eu eri? Prefect!! Trebuie să fie un om cu experiență, barbat odată, să tremure un județ de frică înaintea lui, declară autoritar conu Mihai.

Nenea Tache Cazan intră în cafenea. Dialogul se intrerupe.

Nenea Tache se apropie de șizeci de ani. După război nu-și văpșește nici părul, nici mușățile, nici barba care a început să-i crească atunci când bărbierii au urcat pentru a treia oară prețul unui ras.

Nenea Tache face un gest cu mâna spre domnul Costică, ceiace înseamnă : „cafeaua mea”, apoi către prietenii care îl așteptau :

— Ce mai nou boerilor? Iar are să se schimbe vremea : simt eu că mă încearcă reumatismul. Oare azi ce noutate aduc gazetele?

Pe stradă, cam în dreptul geamului cafenelei deputatul Marinescu discută însuflețit cu un alegător.

— Și ăsta deputat, exclamă colonelul. Iși bat joc de țară.

— Pe vremea mea, adaugă conu Mihai, deputații erau deputați, oameni, cu experiență. Azi... niște copii, ăștia să facă legi?

— Sau schimbat vremurile oftează nenea Tache. Oare mai e zahăr la prefectură? Da acela cine-o mai fi care trece pe trotuar?

— Un străin, răspunse colonelul, pentru care cine nu e din târgușorul lui e un străin.

— Un inspector, întărește conu Mihai, mi l-a prezentat aseară prefectul.

— Bun băiat și prefectul, spune de astădată nenea Tache, numai îi prea iute: ce să-i faci, tinerețea.

Domnul Costică servește cafelele după gustul fiecăruia, măcar că le-a turnat pe toate trei din același ibric. Colonelul își laudă cafea lui cam amărâe, conu Mihai, pe-a lui, potrivită; nenea Tache, pe a lui gingirle.

În ibric, domnul Costică păstra și a patra cafea „groasă-dulce” pentru conu Pascu, al patrilea, care trebuia să pice.

Toți trei sorb cu plăcere din cafeaua „special” pregătită pentru fiecare, apoi își aprind tacitos țigările.

Iată că intră înăuntru conu Alexandru Ionescu-Drăgășani, pensionar de modă nouă, adică n'a mai așteptat să implinească anii de pensie.

— Bună dimineața, spune plin de viață dela ușă. Mă primiți și pe mine la masa d-voastră?

— Cum de nu, exclamă toți trei, făcându-i loc.

V. SAVEL

Conu Alexandru se așează cu spatele la geam și le spune îndată :

— Le-am tras una aseară la club, să mă țină minte. Două mii dintr'o lovitură.

— Bravo Alexanre, ești bun de cinste, se bucură colonelul cu gândul la ora aperitivului.

— Și cum a fost, se interesează nenea Tache care în fiecare lună se lasă de cărți ca să reînceapă.

— Cum să fie? Bine. Face cartea greco, cinci mii în banc. Nu pontez. Aștept să văl cum merge jocu. Câștigă grecu. A șasea oară arunc o mie. Acu n'ai să câștigi, îmi zic. Ce, de cinci ori la rând, unde s'a mai pomenit? Șlagăr la mine; Grecu are două, am câștigat. Încă odată zic ce-o fi să fie. Bag mia mea în buzunar, las pe cealaltă pe masă, nouă îi arăt grecului. El are opt, a pierdut. Hai, zic, las tot pe masă. Grecu se repede la pachet. Dacă-i așa, zic, să mă gândesc și n'am oprit.

— Și n'a turbat, întrebă colonelul. Zice că vor să scumpească pâinea, adevărat? Nu pricep ude-o s'ajungem!

— Ca în Rusia răspunse conu Alexandru, ba și mai rău. Ce-au avut cu mine de n'au scos la pensie? Înloc să facă apel la noi, care cunoaștem serviciul, aduc alții, tineri. Dezorganizează țara.

— Nu-i domnule un partid cum știu eu, vorbește conu Mihai. Atunci ai vedea treabă și Democrație! Cine-a mai văscocit-o?

— Cine? Ei, întărește nenea Tache.

— Ne ducem dracului cu-atăta democrație, nu-i așa Costică vorbi colonelul, adresând vorba după obiceiul lui și patronului.

— boerii... îngână dela tejghea domnul Costică.

— Ce boeri, că nu mai sunt boeri acum, se răstește conu Mihai, toți suțem democrați, toți cu poporul.

— Așa-i timpul, oftează colonelul, trebuie să te dai după păr.

Urmează apoi o pauză, pentru reflecțiile ce-și face fiecare în minte.

— Iar au să se bată, rupe tăcerea nenea Tache.

— Dacă-se până i-o lua dracu, răspunse conu Mihai. Ce avem noi cu ei?

— S'adună și nu se înțeleg. Tot anul numa' conferințe țin, vorbește melancolic colonelul. Apoi către conu Tache, întrebându-l :

— Ai vândut tot grăul?

— Am oprit zece vagoane, poate se urcă prețul și-i păcat să-l dau de pomână.

— Eu n'am dat un bob, spune conu Alexandru, în primăvară trece de suca de mii vagonul.

Colonelul cascadează cu niță la ceas, și se pregătește de plecare.

— Se mărită și fata lui Stan Dumitraș spune conu Mihai.

— Cu cine? întrebă interesat conu Alexandru?

— Cu feciorul lui Nae Negustoru. Un milion al ei, patru ale lui, pot și ei să înceapă o afacere mai mare.

— Tot are să se scumbe vremea, se vaită nenea Tache nu mă slăbesc deloc reumatismele.

Părințele Costache, dela Sfinții Voevozi, intră în cafenea, lucru rar.

— blagoslovește părinte, începe colonelul.

— Bună ziua taică, urmează conu Alexandru.

— Ia uite la popă, par'că i s'ar fi dărâmat biserica, așa-i de cătrănit, spune conu Mihai.

— Eh, viață, vorbește părintele, că doar suntem toți datori... L-a ertat Dumnezeu și pe conu Dumitru.

Tovarășii au amuțit și au rămas cu ochii țintă asupra părintelui. Vestea aceasta n'o așteptau. Eri dimineața au luat cafeaua împreună; aseară s'au întâlnit iarăși, și azi...

Părintele urmă : S'a sculat dimineața după obicei. S'a mbrăcat și a eșit în ceardac să-și ude florile. A căzut așa, din senin. Până să vie doctorul și-a dat sufletul...

Tovarășii au rămas tăcuți. Au lăsat pe masă bani pentru consumație și au pornit cu toții spre locuința prietenului care îi aștepta acum pentru cea din urmă oară pe lumea aceasta.

VASILE SAVEL

Despre mituri

Omul e un animal curios. Intotdeauna a fost chinat de demonul științii și al indoelii. S-ar părea că mintea lui a fost o mașină de fabricat întrebări.

Din clipa în care inteligența lui a putut formula judecăți, a răsărit și nevoia puternică de explicare a fenomenelor înconjurătoare. Dar lucru curios.

Neîndoios că procesul gândirii e de natură subiectivă, personală, în cece privește mecanismul intim al funcționării sale; pentru că, cadrele permanente ale gândirii, școlile mai noi sociologice le-a dovedit a fi de neîndoelnică natură socială. Inșă, cum am spus, mecanismul intim al gândirii este subiectiv. Subiectivitatea aceasta, pentru vremurile de astăzi, e oarecum de constatare, iar nu de creație. Realitatea externă se împune realității interne, îi conținează judecățile subiective de valoare după judecățile obiective de realitate. Căci inteligența noastră, cum se știe, face două feluri de judecăți, judecăți de realitate și judecăți de valoare, judecăți de constatare și judecăți de apreciere. Nu poți aprecia un lucru, până ce nu-l cunoști, până ce nu-l individualizezi din realitatea înconjurătoare, prin principalele operații ale minții, de limitare, relație, și asemănare.

Din primele vremuri, omul a căutat să-și explice fenomenele, ce se petreceau în jurul lui. Și aci e partea curioasă. În imposibilitate de a face clare judecăți de realitate, a făcut din belsug fantastice judecăți de valoare. Neputând să înțeleagă relația de cauzalitate din natură și din societate, a înlocuit-o prin fanteziile minții sale, satisfăcând astfel deturnat, nesecata sa nevoie de explicație și cunoaștere. Operațiunile minții sale au început prin a crea, iar nu prin a constata. Omul primitiv nu a cunoscut realitatea, ci i-a dat o înțelegere așa cum mintea lui a născocit-o. Adică, fantastică, ireală, absurdă și poetică. Astfel luară naștere miturile, explicațiuni subiective și arbitrare ale fenomenelor înconjurătoare. E totuși o diferență între mit și legendă. Legenda rămâne pentru todeauna ireală și pentru toată lumea arbitrară. Pe câtă vreme mitul începe să prindă corp de faptă și se ajunge, cu timpul, să se creadă în realitatea sa. Pe câtă vreme legenda rămâne pretutindenea și totdeauna poezie, mitul devine fapt. Al. Paul vorbind despre mitul existenței lui Christos, face următoarele interesante constatări asupra conținutului unui mit: „Un mythe est une idée qui prend corps et se déroule en faits successifs, imaginaires d'abord, crus ensuite, tandis que la fable ou la parole ne font qu'illustrer une notion morale le mythe trouve des fidèles pour admettre un jour sa réalité”. „Revue de Synthèse historique 1925. Tomul 59. „L'existence de Jésus-Christ.”)

Ou toate religiile, și în deosebi cele primitive, au fost mitice.

Religia e metafizica omului simplu, ea îi dă răspunsuri potrivite, întrebărilor supreme: care e destinul nostru? care e destinul vieții? Ce e viața? Ce e moartea? Cu drept cuvânt, observă poetul Paul Valery: „Une religion fournit aux hommes des mots, des actes, des gestes, des „pensées” pour les circonstances où ils ne savent que dire, que faire, qu'imaginer”. Religiile vechi au fost toate mitice, răsărite din imaginația oamenilor și devenite cu vremea fapte, petrecute cândva și despre autenticitatea cărora nimeni nu se îndoia. Edward Tylor constată că multe din faptele, ce se petreceau

zilnic, au fost transformate în mituri, prin credința subiectivă și puerilă a animațiunii naturii întregi. Adică tot o revărsare a subiectivității personale în obiectivitatea înconjurătoare, și o atribuire de calități obiectului, după calitățile subiective. — omul primitiv. —

„Origina animistă a miturilor naturii — scrie Tylor — apare clar în marile grup cosmic al soarelui, al lunii și al stelelor, considerate ca ființe vii, cu înălțime umană”. „Anumite triburi sabbatice se acordă în a privi — și azi încă — curcubeul ca o ființă monstruoasă, care viețuiește”. „Analogiile, cari nu sunt pentru noi decât simple produse ale imaginației, erau pentru oamenii din trecut, realități vii”.

„Putem clasa legende, așa cum urmează: mituri filosofice sau explicative, mituri bazate pe descriții reale, rău interpretate, exagerate, sau pervertite; mituri atribuind anume evenimente fabuloase unor personaje legendare sau istorice: mituri bazate pe realizarea unor comparațiuni fanteziste; mituri imaginare sau adoptate pentru a da o învâțătură morală, socială sau politică”.

„Din cercetările făcute asupra miturilor, două observațiuni generale se impun: a) miturile își au o origine normală în evoluția socială și anume o origină și o cauză definită. Ne apar chiar ca o producție organică a omenirii. b) Nu putem reconstitui faze istorice prin interpretări mitologice. Mitul ne schițează istoria autorilor săi și nu a subiectelor, pe cari le tratează, el ne expune viața, nu a eroilor supra-umani ci a națiunilor poe-

tică” („Civilisation primitive”. Tom I-er Cap. VIII-X).

Dar nu numai religiile antice din Europa au îmbrăcat forma mitică; ci și religiile australice și asiatică. Totemismul e religia mitică, cea mai perfectă.

Dela Durkheim cunoaștem mai bine religia totemică. E interesant însă faptul că, în această religie, subiectivitatea este oarecum depășită. În adevăr, Durkheim ne spune că: „totemismul este religia sau a cutărui animal sau a cutărui om sau a cutărei imagini — ci a unui fel de forță anonimă și impersonală, care se găsește în fiecare din aceste ființe, fără ca să se confunde cu vre-una din ele”.

„Nu snzațiile au putut trezi, în conștiințe, lucrurile, ce serveau de totem. Totemul este mai înainte de toate un simbol, o expresie a altui lucru. Și anume a) de o parte a principiului sau a zeului totemic b) de altă parte a clanului”. La aceleas concluzii, la care a ajuns Durkheim cercetând triburile din Australia, ajung Moret și Dany în lucrarea lor „Des clans aux empires” cercetând triburile din Egipt; ei arată însă că puterea religioasă totemică, se transformă cu timpul în putere temporală politică, prin ajutorul unei instituțiuni proprii potlachul, care încetează să mai fie mit, și e realitate goală, fapte: schimb de cadouri și de bogății.

Freud găsește origina totemului și a cultului său într'un asasinat. Fii șefului clanului, invidioși pe puterea, bogățiile și femeile lui, l-au ucis; mai târziu au început remușcările, tatăl ucis fu divinizat și totemul luă naștere din frica ce ei o aveau față de cel ucis. Mitul a luat naștere, după Freud, dintr'o transformare a realității. Și astfel luă naștere mitul eroic.

LEON VIORESCU: TARANCA DIN FAGARAS

Să-l pot lua în sbor

Amândoi au vervă și sânt veseli, cum în ceasul înserării stau de vorbă în salonaș.

— Am necaz pe clepsidra din buzunarul dumatilă: mereu o cercetezi...

— E un tic profesional, a răspuns Petru.

Lilia se ferește de-a schimba tonul convorbirii. Se menține într-o prietenie spirituală, și atât. Așa vrea el... dar îi place... îl place mult.

„De ce-a ținut să vină atât de îngrijit îmbrăcat? Știe să fie și elegant.

Ce cravată frumoasă!... Toate nuanțele de violet cu reflexe variabile. Apoi... dunga... croiala desăvârșită a hainei.

Ca să-l poată privi pe furiș, își schimbă locul din când, în când. Petru e nălțuț și subțirel.

De profil, când pleacă puțin capul, e o minune! Fruntea!... Iată misterul!...

Fruntea e genială! Ea înseamnă totul, ea spune totul! E atâta spiritualizare în linie, că ființa lui apare imaterială. Concentrat, stăpănit, aerul lui e adevăr și cinste... Un copil inspirat, unul din acei copii, cari te domină prin seriozitatea lor. Ai vrea să-i alinți, dar ei rămân reci!...

Lilia ar încerca să facă o glumă, să-i spună toate acestea... Se teme însă.

Poate, nu i-ar face plăcere...

I-ar năru i o mică iluzie, de care îl crede ademenit.

Oare, nu simte el? Nu înțelege? Mai e nevoie de vorbe?

La un moment dat, s'au trezit amândoi tăcând, privind-se, și râzând...

Își zicea în gând, Lilia: „Cu cel mai fragil bibelo, încă nu ar fi nevoie de atâta pază...”

De laș putea păstra, măcar așa, cum îl am acum!...

Să-l pot vedea mai des!...

Cu privirea lui, ar avea aerul, că în-

„A fost erou — scrie Freud — cel care l-a ucis pe tatăl său, care apare în mitul totemic ca un monstru totemic. Mitul atribuie eroului singur o întreprindere, care n'a putut fi îndeplinită decât de întreaga hoardă. Prin mit individual se degajează din psihologia colectivă. Primul mit a fost la sigur, de ordin psihologic: a fost mitul eroului. Mitul explicativ al naturii n'a apărut decât mai târziu”. („Psychologie collective et analyse du moi, pag. 104—105).

Miturile au corespuns unei nevoi. Aceleia de a explica fenomenele naturii și ale societății. Din ele, vedem evoluția inteligenței omenesti, în decursul vremii. La început poet-teologică, cunoștința umană s'a transformat azi în pozitivist-științifică. Faza primă mitică a fost o fază necesară. Prin ea s'a putut ajunge la faza pozitivistă de azi. Și azi încă, resturi mitice se mai găsesc în judecata oamenilor simpli; iată câteva mituri, de natură pur teologică: concepția monarhică de drept divin, concepția grevei generale ca mijloc de răsturnare a ordinii sociale etc. Ele însă sunt predestinate peirii, ca tot ce este perimat și infrânt de experiența umană. Acolo unde albatul vedea fantome a toate-făcătoare, omul civilizat vede doar fantezii inofensive. Primitivul și religiosul se înfricoșează de mituri, omul civilizat se amuză doar. Primitivul era stăpănit de mituri; omul civilizat stăpânește el miturile!

N. N. MATHEESCU

treabă ceva... dar, cine să ghicească, a-nume, ce.

— Mă întreabă pe mine? Întreabă soarta?... își zice ea.

O fi și pentru el, prea târziu?

Se dă o luptă în sufletul lui, și atâta e destul, să pot înțelege, că am un preț pentru el...

Nu se poate, să fie altfel.

Nu-mi este îngăduit mie să întreb, să ispitesc, nici să-l atrag prin mreje: nu ar fi demn.

Adorație se cheamă simțământul ce-l am pentru dânsul.

La un gest al lui, ea îi spune:

„Vrei să știi, cât e ceasul?...”

— Ești grăbit?... — De data aceasta... deloc... i-a răspuns el.

— Imi pare bine... — Și mie.

Apoi, amândoi au prins a râde, ca atunci, când te trezești vorbind banalități.

— Ei — și să presupunem, că ar fi, cum vrei dumncata — i-a spus el, deodată, fără nici o legătură.

Lilia și-a zis în gând: „care femeie ar putea să răspundă sincer, la o astfel de întrebare? Ce să-i spun?... Tot o banalitate.

— Pot eu presupune, că dumncata știi, numai decât, ce vreau eu?

— Poți!...

Iarăș au râs.

— Cel puțin, sântem veseli, zise ea... — Văd, că dumneata, ești, răspunse el.

— Dar, dumneata?

El ridică din umeri.

Lilia, în mod aproape reflex, avu un gest, prin care, l'ar fi imbiat să vină mai aproape de dânsa.

— Numaj atât?... întrebă el.

— Cum să înțeleg acest răspuns?... zise ea, și regretă gestul.

Iarăși — tăcere...

Ea s'a întristat — el s'a întunecat la față, și a oftat ușor.

— Ai trecut vreodată, prin lupte sufletești, întrebă și ea, fără înconjur.

El o privi, își mușcă buza, surâse... și... tăcu...

— Tot eu îți voi ajuta să biruești, mai adăogă ea. Am impresia că sunt egoistă, și abuzez de mult prețiosul dumatilă timp, când te invit aici...

— Te înșeli...

— Atunci... vii cu drag?

— Vii cu foarte mare plăcere!...

— Nu-i tot una!... zise ea.

El iar se umbri, și tăcu.

— De ce, e întotdeauna, frumos aici, și de ce, ești întotdeauna gătită, întrebă Petru.

— Imi fac eu singură sărbătoarea pentru mine însă-mi, pentru gândurile, visurilor și dorurilor mele!...

Și.. dacă ar fi așa, cum vrei dumneata!...

— Ei bine, dă-mi voie să te'ntreb, la rândul meu:

„Și dacă ar fi așa, cum vrei dumneata?...”

— La mine, e fără să vreau.

— Atunci... nu accept.

Încă odată.. îți voi da tot ajutorul.

— Mulțumesc.

— Să crezi, că ai de ce!

— Imi dai voie să plec?

— O, da!... Cum nu?...

mai în voe pe divan, îi punca perne pe la spinare, îi mângâia părul și o ruga:

„Mai spunc... mai spune!.. Așa-i.. S'au convins cu toții, că e un geniu!

— Ei, nu!.. N'aș crede, ca această părere să fie unanimă. Petru e și tânăr, n'a avut când să-și arate toate comorile minții.

Și, apoi știi bine, că bărbații sunt invidioși între dânsii pe tema inteligenței, după cum, sunt între ele geloase femeile pe tema frumuseții.

De altfel, nici tu nu ai avea cine știe ce probe indiscutabile pentru ca să-l proclamai chiar geniu. E un băiat excelent și e destul.

Imi place, însă, că toți îi laudă caracterul.

NATALIA NEGRU

Spun că e de-o noblețe fără seamăn. E bun, blând, îngăduitor și nu numai generos, dar de un umanitarism fanatic. Nu trăiește decât pentru cei cari sunt în lipsă și suferinți. E neobosit.

Numai să aște de un bolnav, că se duce de-l caută la el acasă. Străbate noaroele, intră prin cele mai mizerabile adăposturi omenesti, cum sunt destule în capitala noastră. Chiar noaptea, după ce își face vizitele prin saloane, pornește din nou la bolnavi.

În timpul liber, studiază.

Distrațiile, petrecerile, aventurile — sunt străine de dânsul.

— Dar iubirea?... Simte el iubirea?

— Asta... cine poate s'o știe!.. Lilio, tu singură nu-ți dai seama, ce e cu tine...

Trupul tău are nevoie de iubire...

— Oh! nu mai vorbi astfel Sonia.

Cât greșim, când risipim comoara dragostelor noastre! Sunt așa de rari bărbații cari merită să fie iubiți!..

De ce, viața, perfida viață, de pretutindeni îți întinde curse, și-ți pradă sufletul și trupul? Unde-i izvorul miraculos, să afund în apele lui, și să renasc din început?

De ce să am un suflet cu semne de cicatrice!..

— Ei așa!.. Crezi tu, că merită atâta candoare însuși Petru...

Tu ești o proastă, Lilio... Nu știi să te prețuești... Ești îmbătățită de dragoste și te umilești singură. Nu te vezi, cât ești de copilăroasă?...

*) Din romanul Lilia, — Suflet nou.

Tu, Lilio, înțelege, dumereste-te : oricât de paradoxal ar părea este așa :

Tu acum, iubești pentru întâia oară !.. să nu te mai aud, cu „cicatricile”. Sunt ale vieții. Sunt trofeele din lupte. Și apoi... bărbatul cel mai cuminte, e totuși mai vinovat decât femeea cea mai răutăciă !... Că bărbatul are toate privilegiile ? Să ne întrebăm, dacă e firesc să fie așa... Nici un privilegiu nu se realizează pe dreptate.

Omul cu adevărat superior, ar trebui să renunțe singur la privilegiu.

— Sonio, nu-i cer să renunțe la nimic !

— Iți spun răspicat, Lilia : Petru, cu toate calitățile lui, nu e mai valoros decât tine. Aceasta să-ți fie lege.

Ești un spirit cultivat, o ființă cugetătoare, ai inima deschisă pentru a revărsa toate mângâierile... Ești atât de proaspătă și tânără !... De ce, exagerarea pentru o diferență de vârstă ?

Că ai nevoie de iubire ! Dar e firesc ! Femeea urâtă, cenușie, îmbrăcată în culorile pietrelor de pe drum, femeea, care mătură strada și împinge lada cu gunoaie... Ei bine, fii incredințată, că nici ea nu se lăsește de dragoste. Este pe lume o ființă la fel cu dansa, care o așteaptă seara la căruciumă, ori în locuința lor săracă și amândoi, cât trudesc, își trimit gândurile unul către altul...

Petru are gustul rafinat : cum nu te-ar prețui el pe tine, ca pe-o floare, ca pe un obiect de artă !...

— Nu, Sonio ! Nu măș mulțumi numai cu afăt. Prețuirea aceasta, a avut-o el. Ca dovadă, e că i-a plăcut să vie aici, și să stăm de vorbă de atâtea ori..

Vreau să mă iubească, așa cum îl iubesc eu !..

— De unde știi, că nu te iubește ?

— Atunci, de ce se ascunde și nu are încredere în mine ?

— Pentru că e un om adânc, nu un ușuratic fără conștiința răspunderii.

— Și de ce nu s'ar hotărî să aibă această conștiință !

Sonio ! Sonio ! Un copil ! Să am un copil cu Petru...

— Să-l pot lua în zbor cu mine, pe el, pe sălbatecul meu, urmă Lilia.

Să ne înălțăm sus, pe-o tangentă a lumii, de unde să privim pământul rostogolindu-se sub noi, — și ca două ființe ale începuturilor, să ne iubim, întrebându-ne :

„Ce suntem unul pentru altul ?

De ce, ca bibliicii părinți, ne-am înstrăinat, și ne-am răsvrătit ?

De ce, ne alungăm, ca să ne întâlnim ?

De ce, ne respingem, și ne cerem ?”

Și... să ni răspundem, iubindu-ne.

Toată sălbateca mea iubire nu are puterea de al mișca...

Lilia, urmă Sonia. De ce ai lăsat să treacă atâta vreme, și nu te-ai recăsătorit, după moartea soțului tău ?

— Mi-a fost frică, Sonio !... Toate formulele, toate maximele, toate preceptele cari sprijină căsătoria, se sfarmă când te învinge vraja dragostii... acel „făcut” mai presus de puterile omului.

Dragostea este a ființei... căsătoria este a pravilelor, și pravilele întotdeauna au fost nedrepte cu cei slabi.

În clipa aceasta, e dragostea, care triumfă în mine, iar nu principiul căsătoriei.

O, dar ce grea problemă se trezește în mintea mea ! Abia citez să încerc o deslegare...

Trăim încătușați, servili și nu înțelegem că pentru sufletul timpului, se impun tipare noi de viață, a căror concepere cere delirul inspirat al răsvrătitului, al Satanei !..

Oamenii se frământă pe loc, se măcelăresc pentru teorii învechite și nu-și

LEON VIORESCU : PEISAJ BUCUREȘTEAN

dau seama, că — trenul care sfredelește Alpii, vaporul care spintecă oceanul, aeroplanul care străbate înălțimile vădului — că în sfârșit — motorul această născocire diavolească — a schimbat pe nesimțite și motorul lăuntruului omenească și că un suflet nou — cere alte norme, alte pravili, alte îndreptări...

Legile de acum, cuprind ecourile primitivității ancestrale.

— Poate, ai dreptate, Lilia. — însă deprinderile omenești, legile sociale sunt în sângele nostru, nu ne putem emancipa, decât doar — trăind în afară de societate.

— În sângele nostru, Sonio, sunt multe mosteniri inutile, multe lășități. Iar în legile sociale, sunt multe lacune și multe nedreptăți !..

Nu-ți dai tu seama, câtă nevoie este de o revizuire, de elasticitate, de expansiune ?

Increderea în tine, sfânta nebunie, care te îndeamnă la luptă, să prefaci utopiile în idealuri și idealurile în realități — iată cea mai rară nestimată a sufletului omenească.

Acum, când undele nevăzute duc glasul, gândul și chipul — de la un capăt al globului la cellalt, nici hotarele dintre lumi nu mai au înțeles... oamenii sunt ai planetei... mai târziu, cine știe, ce minuni nu se mai așteaptă.

Cum dar, legile omenești de până apână acum, ele singure să rămână în cătușile și rugina lor ?

— Eu Lilia, am știut să am un copil, de care mi leg tot rostul vieții, deși tatăl lui m'a rărsit !..

— Ei, vezi Sonio !.. Și tatăl copilului, a fost soțul tău, care a jurat înaintea unui altar !.. Iartă-mă, dacă te tulbur, poate...

— Nu mă mai tulburi, Lilia. Eu am biruit nenorocirea, mi-am echilibrat sufletul, sunt liniștită și stăpână pe mine.

Totuș, așa zice că e mai bine, e... mai practic... să nu te găsească bătrâneța în singurătate, fără atmosfera unei familii, fără copii...

— Mă gândesc, Sonio, ce frumoși, ce prodigioși sunt toți copiii născuți din iubire !.. De ce, nu-i ocrotește nici o lege ?

Și mă mai gândesc, la câte sunt de făcut pe pământ !.. De câte energii e nevoie ! Cât sprijin găsești în cugetare !.. Ce mângâieri îți dă propria ta comoară

de experiențe, când stai să distilezi înțelesul !..

Poate cineva să calculeze incalculabilul ? Azi suntem, mâine ne ducem !..

Te căsătorești pentru ca să ai un copil și un tovarăș la bătrânețe... Peste câtu timp, moartea ori divorțul te poate veduși...

Copilul îți moare în floarea vârstei lui, și te lasă pe tine, bătrân nenorocit cu suferinți, ce nu se mai tămăduiesc.

Părinții pot muri și rămân orfanii a un colț înfrigorat deapururi în inimile lor !..

Știu eu !.. Dacă... dacă... așa ajunge soțul lui Petru, oare nu ar avea și el veleitățile de tiranie ? În mine, oare nu s'ar trezi surda înverșunare a celei pe care, de veacuri, o apasă și o înăbușe legile ?

Psihologia femeii, numai străinul și iobagul o poate înțelege.

— Lilia să lăsați teoriile. Eu trebuie să muncesc pentru ca să subzist. Sunt fixată într-o ierarhie, și trebuie să figerez ca un exemplar viu... Sunt sclava soarelui și a legilor.

Tot ce-ți pot spune în momentul acesta e că mi-e dor de lumca satului, mi-e dor de câmp, de pădure, de lighioile de mestice, de cântatul cocoșilor, de piscul țul puilor de găină !..

Dacă Petru ar ști, cât ești tu de gospodină, te-ar ști și mai mult.

Vezi, tu nu faci versuri, dar faci poezie din cea mai banală activitate femeiească, de la așezarea cratițelor prin blidare.

Cantii armonice și echilibru — adică e legant și grație în toate mărunțurile. Nu este această cochetărie întâia mai festare și cea mai firească — a artei ?

Și... ce multă carte ai învățat... Ce studiosă ai fost în liceu, și la universitate.

Lilia zămbia ascultând pe Sonia. În răspuns :

— Știi, eu ce m'am ales, Sonio ? Petru nopți întregi nedormite, făcând planuri pedagogice, de reorganizare a școlilor.

Știi, că eu mi-am început abecedarul la „Domnul” la Sahastru. Cunosc toate școlile din țară. Cele câteva cursuri au dat la Sorbona mi dau un curaj nebun.

Pasiunea mea este școala satului.

În acea școală văd cu temelia adevărată a viitorului... Nu odată, am visat în

Sestina VIII

LEOPARDI

E ATAT DE NECLINTITA ȘI CRUDA,
CA NU O MIȘCA NICI LACRIMILE,
NICI RIMELE, NICI VERSURILE

In zorii zilei, când plăcut zefirul
adje primăvara printre flori
și pasele ciripesc în versuri,
atunci, dulce, dorurile'n suflet
spre ea se îndreaptă toate cu putere
că treburii să reiau a mele cânturi

Șalin putea-voi eu suave cânturi
suspinele-mi, sănduplec pe Laura
făcând să afle a dragostii putere !?
Dar mai de grabor crește iară flori
decât Amor să nască într'acel suflet
ce rime nu-l mișcă precum nici versuri,

O, câte lacrimi, vai, și câte versuri
n'am risipit mereu ! și'n câte cânturi
n'am încercat sănduplec acel suflet !
Stă neclintit ca piatra, căci zefirul,
cel dulce, mișcă numai frunze, flori.
Mai mult nu poate nvinge-a sa putere.

Oameni și zei cuprinși sunt prin putere
de-Amor, cum scrie'n proză și'n versuri ;
simții aceasta 'n vremea primei flori.
Acum n'iei Amor, nici a sale cânturi,
nici plâns sau rugă nu fac pe-a mea Laura
să-mi iee viața sau ăst chin din suflet.

In disperarea ta, sărmane suflet,
ți-adună tot ce știi, orice putere
cât printre noi trăiește 'neă zefirul.
Pe-orșine 'n lume 'mbii cu triste versuri,
și șerpil-i poți vrăji cu blânde cânturi,
și'n ghiafă poți să crești gingașe flori.

Acum zăbese pe plaiuri ierburii flori.
Vai, nu se poate înțerscul suflet
să nu simțească-ale iubirii cânturi.
De ne gonește răul cu putere
plângând și-apoi cântând a noastre versuri
cu un bou schiop vom izgoni zefirul.

Vai, prind zefiru'n plasă, 'nghiafă flori
și'n versuri cere sănduplec asprul suflet
ce nu-i mișcat de-Amor și triste cânturi.

17 XI 926. trad. de J. LEONARD

AMINTIRE

de M. BEZA

Nu-mi fusese dat să revăd căsuța de
lângă râu, unde locuisem o vreme. Iar
dacă m'aș fi întors, oare aș fi recunos-
cut-o și pe cei dinăuntru i-aș fi regăsit ?

Așa de grabnic se preschimbă toate 'n
lume; stărue doar amintirea, care se
deșteaptă uneori și ne copleşte, in-
demnându-ne la destăinuire.

Intristat eram de o tristețea grea, fără
nume, ce se va fi resfrânt neîndoișor și
pe obrazu-mi, că, după ce bătui într'a-
murgite la poartă și-mi eși o fetișcană
să-mi deschidă, o auzii din salonul unde
mă poftise :

„Mamă, străinul... Și atâta de supărat,
fără un cuvânt. Mergi de-i vorbește !”

Curând o doamnă scurtă și plină se ivi
cu multe zămbete, urându-mi bun sosir.
Și adause :

„O zi-două până să te mai deprinzi, și
are să-ți placă. Vei fi de-ai casei aci, că-s
eu și cu fetele : cea marci-dusă pe cânta
timp, ci se întorcă și vei avea tovarășie,
Alfel—nimenea... ba da, ba da, e și ca-
narul !” Pași în colțul salonului, ridică
ușor o pânză întinsă pe colivie : „Puiu,
puiu !...” Scurte fâlfâiri de aripi tresăriră.
„Noaptea îl acoper, făcu ea, să nu-l bată
lumina; dar în loc să închidă ochii, te
pomenesti adesea, că începe de cântă
și cântă și cântă până târziu... Ci matale
vei fi obosit de pe drum și eu te țin cu
verba. Poftim sus, iatacul ți-este pregă-
tit”.

A doua zi, coborât în salon, mă simții
oarecum ușurat de gânduri. Gazda glumi
voioasă, cu înțelegere : „Nu ți-am spus
eu, că are să-ți placă ? Ia, uită-te, ce fru-
musete !” În adevăr, stătusem cu ochii
fintă de umire. Se deschidea larg înăun-
te-mi un geamlăc, de care la mijloc era
prinsă colivia sub crengi de viță îngălbeni-
te ce atârnav de sus, iar peste zăplazu-
rile vii ale grădinei se lăsa o pașiște,
întreruptă colo de fâșăia sticloasă a rân-
lui, și prelungită iarăș prin taină de um-
bră nefsârșite până departe, unde răsă-
ria, dintre verzi îngrămădiri de copaci,
vârful unui turn.

„Dacă-i vânt, lămurii gazda, de clatină
arborii, se vede și mai mult. E un castel
vechii, părăsit, numai turme de căprioare...
Te-o duce Edna să-l vezi”.

Repetai în gându-mi acest nume ; a-
poi, ca să vorbesc și eu, împins poate și
de ceva am întreat :

— Când vine ?

— De-acum nu întârzie, mâine-poimâ-
ne e aci.

Aveam simțământul, că era mult aștep-
tă. Fărura-i osebită va fi radiat atâtea
farmec încât și canarul și grădina și
parcul toate o doreau înăpoi. Și de ea
fuse iarăș vorba pe inserate. Sora-i me-
zină, oprită cânta în ușă, zise dându-și
capul într'o parte cu resfăt : „Ghici
cumu-i Edna ?”

O privii lung, mai ales că până atunci
nu avusesem timp s'o cercetez pe lude-
lete : chipu-i alb surădea printre șuru-
bițele de păr bălan, moale.

— Ei, ghici ! stăru-i dansa.

— Cum să fie... ia ca tine, ceva mai
înaltă.

— Asta-i ușor, aproape de mintea omu-
lui. Ochii ?

— Albaștri.

— Vezi, nu... vineți. Părul ?

Și, fără să mai aștepte, fugi răzând lă-
sându-mă turburat. În scara aceea până
târziu nu putui adormi. Printre alte
gânduri mă văzui năpădit cu surprindere
în toiu noptii : „De ce o fi călătorind ?
Și oare-i singură ?” Apoi tot eu : „Dar

ce mă privește asta ?” Și cercam zadar-
nic să rămân liniștit, să pun stavilă în-
trebărilor : „De ce o fi călătorind ? și
oare-i singură ?” Ba, fără voce, din frân-
turile convorbirii avute căutam să-mi
conturez chipul Ednei, care într'uu fel,
cât de necunoscută, mai mult ghicită, mă
urmăria străbătând adânc și pe tărâmul
de amurg al întruchipării visurilor...

Și sosi pe urmă așa de repede în vălva
primirii, cât nu avui când să iau aminte;
apropierea ei sdrobi conștiința timpului.
Mă luă de mână : „Știam că ești aici,
imi scrise mama. Vem fi prieteni, nu ?
„Așa ceva zise și dădui din cap, fără să
ridic ochii. Glasul ei, timbrul neobișnuit,
mă învălu ca într'o vrajă dulce, covâr-
șitoare. Dar o simții mișcând spre bietul
canar ce o chema într'una și nu-și mai
găsea astămpăr. Atunci întorsei ochii :
plecată puțin asupra coliviei sub viță,
cu roche albastră, cu niște cercei lungi
de pătră tot albaștri, obrazu-i părea
sculptat în ivoriu — părul bogat ușor ne-
orânduit, bătând, în aurul temnatic al
frunzelor ce-l încadrau. Înțelese ce se
petrecea în mine, că după câteva clipe
grăi :

— Acuma nu mai ești trist. Mama și
soră-mea fură speriate, când veniși. Ară-
ta-i așa de nefericit. Din pricina singu-
rătății poate... Mai cunoști aici pe ci-
neva ?

— Nu, pe nimeni.

— De aceea. Inștrăinarea-i grea la în-
ceput ; dar să ieși în lume și să colinzi
atâtea țări...

Trecu pe o sofa, își rezemă capul de
genunchii împreunați adăgând : „Ta
stai și povestește-mi, unde-ai umblat în-
ainte să ajungi aci”.

Imbiat astfel, am prins a vorbi cu a-
mănunte pitorești de locuri îndepărtate,
de coaste lăsate în terase verzi spre mare,
de câmpii întregi sub podoaba ghidănzii-
lor între duzi, de orașe ale căror nume
singure aduc tresăriri nostalgice. Totuș
nemșcată sta ; însă ochii, fața cu schim-
băcioase expresii, arătau o plăcere vă-
dită în ceace spuneam, iar când am po-
menit de cetatea lagunelor : „Ah, Vene-
ția, Veneția...” făcu în extaz. Ce vedenii
vor fi tremurat înainte-i ? Mult aș fi dor-
rit să aflu.

Și zi de zi, pe cât mă robia mai mult
pe atâtea și trecutul, rostul călătoriilor
ei, gândul de era singură sau nu, mă
frământau ; dar cum luam s'o întreb,
schimba vorba, până ce într'un rând
zise anăsat :

— Curiozitatea nu-i priude pe unii
oameni !

— Când e în adevăr curiozitate, in-
drăsnii eu ; față însă de cineva mai a-
propriat, de un prieten, nu-i o plăcere
să știi tot, tot, să nu-ți rămăe nimic as-
cuns ?

Zămbi cu nestăpănită mulțumire :

— Viclean ce ești... La urma-urinelor
făgăduiești, că n'o să mă ții de rău ?
Mulți se feresc de persoanele ce creă
pe scenă și răd și plâng de dragul al-
tora... În zilele trecute am făcut pe
Jessica, știi Jessica „Negustorului din Ve-
neția”.

Stătu puțin nedumerit ca și cum n'aș
fi priceput. Fa mă privi drept în ochi :

— Vezi, că nu-ți pare bine ?

— Dimpotrivă gândesc că-i minunat
să te strămuți în vremi și locuri, și să
trăiești atâtea vieți deosebite...

După mărturisire acum înțelegeam și
anume din gesturile ei, și mai ales rî-

53 (Continuarea în pagina 74).

ternatele rurale, conduse de tot ce e mai
nobil și mai entuziast în intelectualita-
tea universitară.

Modestul meu venit de la moșie, îmi
înlesnește o viață tihnită, cu destule ra-
finării în îmbrăcăminte și mobilier.

Idealul meu însă, e alcătuirea unei bi-
bliotecii selecte, pe care s'o las moștenire
satului, unde m'am născut...

Eu vreau euge-are lum'nată și cultu-
ră în tot ce e ființă omenească !

Atunci, de la sine, fetișii se vor năru-
i adevărurile eterne vor instăpâni l.

— Lilio de ce nu-l inviți odată pe doc-
tor la țară, la Sabaștru ?

— O, nu ! Il iea Fițica de goană.

— Spune-i că-l chemi acolo, ca medie,
Petru dansa !

Tu ai uitat pe Fițica ! Ce crezi, că
o îți amăgi ? E mai teribilă ca Cerber !
— Bine face !... zise Sonia, păsind prin
salaș. Aruncându-și ochii pe feroastră,
a țărât, și a început să bată din pal-
me, e bucurie...

— Ghici ! ghici ! Cine vine !

— An ! zise Lilia.

— Ai Dan, e alicineva... este „micro-
bul” ca țară, e prichindelul de Ioan.

NATALIA NEGRU

Cei doisprezece

ALEX. BLOK

VII

Și iar merg cei doisprezece.
Numai ucigașu 'n umbră.
Numai ucigașu în umbră.
Nu-i se vede fața rece...

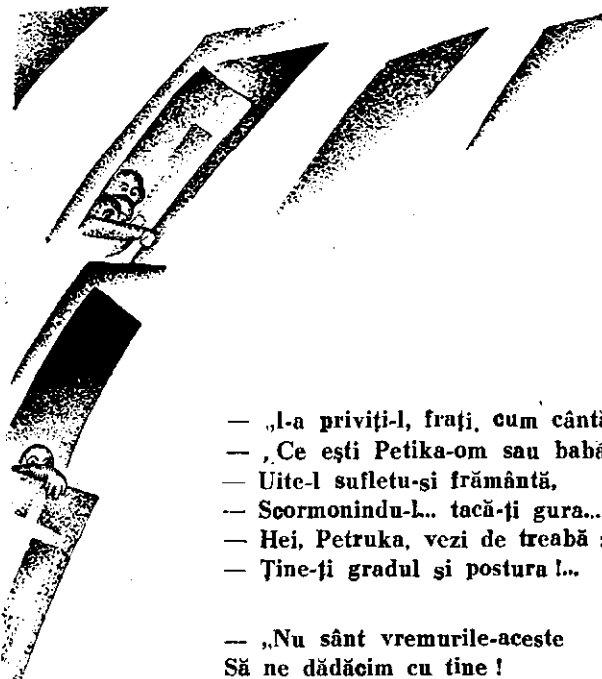
Tot mai iute și mai iute
Pasul lui înaintează,
Iar la gât hasmau'a'n cute —
Simte — par'că-l strângulează...

Tot mai grabnic ține pasul...
— „Ce-i tovarășe Petrușa?...
De ți-ai pus în joc tu nasul, —
Ori jelești după Katiușa?...

— „Oh, tovarăș, frați de arme,
Fata asta mi-a fost dragă :
Ei i-am dat vieța 'ntreagă —
Negre nopți și zile albe !...

— „Pentru patima-i nebună,
Pentru ochii ei de prună,
Ochi ce scăpărau scântei :
Pentru neagra-i aluniță
De pe umărul ei drept —
I-am pierdut vieța ei
Și-am pierdut-o pe nedrept !...

— „I-a priviți-l, frați, cum cântă !..
 — „Ce ești Petika-om sau babă ?..
 — Uite-l sufletu-și frământă,
 — Scormonindu-l.. tacă-ți gura..
 — Hei, Petruka, vezi de treabă :
 — Ține-ți gradul și postura !..

— „Nu sânt vremurile-aceste
 Să ne dădăcim cu tine !
 Și mai grea va fi povara
 Pentru ziua cea de mâine !..

Și Petruka pașii repezi
 Dintr'odată-și încetează..
 Scutură din păr nămeții
 Și din nou se'nviorează..

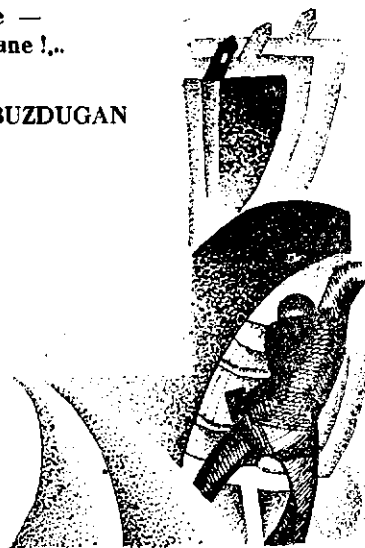
— „Hei ! hei, ce-i de făcut ?..
 Nu-i păcat de petrecut !..

Zăvorâți ogrăzile —
 C'o să'ncepă prăzile !..

Descueți cu vinuri crame —
 Că fac chef mulțimi golane !..

Trad. de I. BUZDUGAN

Gravurile de V. Feodorov.

(continuare la Amintiri)

nul, mlădierea glasului, care — mai presus de un dar firesc, era și un instrument prețios, fin, cu măiestrie folosit. Aceste însușiri îi dădeau parcă ceva străniu, neasămuit altor făpturi. Deși gura-i cu buzele roșii, pline, mă urmărea în chip ispititor, uneori totuși mă întrebam, dacă Edna ținea cu adevărat de lumea noastră; lua dinainte-mi înfățișarea nălucirilor zămislite din umbră, cer și frunze ce cresc pe înserate în dumbrăvi singuratece și mi-era să nu se risipească oarecum în aer. Chiar și împrejurimile cădeau într'un fel de realitate. Parcul din față păstra o tăcere neîntreruptă între copacii cu tulpni drepte împreunându-și crengile, când și când abătându-le și lăsând vederii prin abureala sfințitului turnul și întăriturile castelului dinlăuntrul căruii păcuri de lebezi își luau drumul ca în bășme și pluteau albe în reflexul de purpură al râului. „Zănce, cugetam eu, așa se ivesc adesea în chip de lebezi... Poate și Edna o fi una dintr'nsele: își va fi lepădat un timp veșmântul de pene și ea mâine iar și-l va pune și se va duce”. Și nici nu luam seama cum se pânjenea toate în jur și cum la rând și mama și sora se retrăgeau la culcare și rămăneam singur cu Edna, grăindu-ne în șoapte de multe câte două inimi dornice își pot spune. Tresărea într-o vreme: „Canarul!...” Și-l muta în colț sub o pânză; și când îl credeam adormit, unde nu pornea din adăpostu-i să cânte... Oare dintr'un prisos de bucurie ori tristeță? Ce râvnă, ce alcan de zări libere ori de amoroase tovarășii îi vor fi stat imbold în țaria nopții? Odată mai ales zbucnise așa de neașteptat! Afară era senin. Stinserăm lampa și lăsarăm doar luna să pătrundă. În alba neclintire, prin care foi vestede treceau fără de nici-o adăiere, singură pasărea se auzia în avântul trilurilor, ai fi zis un glas desprins de pământ se trezise coto să cânte în bătea—aceiaș ce cuprinsese și alte suflute cu veacuri înainte sub aceiaș veghe de lună.

„Intr'o astfel de noapte...”

rosti ea ca prin vis rădurile poetului din fermecătoarea grădină a Porției:

„Intr'o astfel de noapte Thisbe călcase temută roua...”

Ochii adânci, migdalați, îi scilipeau în umbră; obrazul ei atât de apropiat. Îmi strânse mâna, ca și cum ar fi căntat un răzăm undeva, degetele-i reci, frământându-se. „Dar tu tremuri, Edna! am zis. Ce-ti este?” Infiorată și lăsa pe umăr-mi capul... Mai cânta pasărea? Mai plutea luna în văzduhuri?

Cu amintirea săruturilor încă proaspătă mă sculai dimineața vesel, când auzii vocea ei slabă plânsă, chemându-mă. Colo în colivie, cu arinile strănse, zăcea nemșcat canarul. Ce-l ajunsese? Fuse prea neobișnuit cântecul, de-l curmase moartea? Misterios ca întregu-i rost și acest sfârșit. Intr'o cutiță ce păstra încă urmele de parfum l'am pus și l-am dus în grădină, la rădăcina trunchiului de viță; și, după ce l-am înconșat, Edna validă, cu ochii plini de lăcrămi, mă nrivi — adânc în sufletu-i simțind, că lua și ceva din noi însine, amintea cu el și glasul iubirii noastre...

Și nu-mi fuse dat să revăd căsuta de lângă rân unde locuisem o vreme. Iar dacă m'as fi întors, oare as fi recunoscut-o și pe cei dinlăuntru i-asi fi regăsit? Așa de grabnic se preschimbă toate în lume: stărue doar amintirea, care se deșteaptă uneori și ne copleșește, îndemnându-ne la destăinuire.

M. BEZA

MEINTIUNI CRITICE

MIHAIL SADOVEANU: *Tara de dincolo de negură*, povestiri de vânătoare, ed. „Cartea Românească”, 1926.

Premiul Goncourt al anului 1926 a în-cununat în *Rabolist*, nu numai opera de viguroasă semnificație regionalistă (in-clinațiune ce se pare a cuceri dela un timp simpatia criticeei remunerante în Franța), cât romanul vânătoarei și mai ales al braconajului. Se împletește în romanul acesta, scris cu seva nepătrun-selor păduri din Sologne, lăstărișuri sălbatică cu și mai sălbatică suflute. Respiră în cartea aceasta, deasă de peisaj și de poezie silvestră, atâta pasiune pri-mitivă și un cult așa de fervent al în-fractiunilor vânătoarești încât nimic nu miră și nu alarmează când Raboliot hăr-tuit de jandarmi și încărcat cu păcate străine, face, moarte de om. Poezia ci-netică merge deoparte și de alta a în-tâmplărilor, ca o ceață de dimineață, despicată de goana unor sirepi călăriți de haiduci. De după un cot se poate a-răta putera, plumbii se pot încușica, însă sovrannul matinal va stărui și mai departe, agățat de arbori, plutind pe o-ameni, pentru unii giulgiu și pentru alții flamura albă.

Romanul merge mână în mână cu poezia.

Ceeace nu este în totdeauna de vi-goare. Și cu atât mai puțin când e vorba de o lucrare a marelui nostru liric Mi-hail Sadoveanu. Poet, prin excelență al naturii, dând corp și suflet, munților, apelor, pajistilor și umbrelor d. Mihail Sadoveanu este aedul moldovan care de douăzeci de ani și mai bine slăveste, în imnuri personale, frumusețea și miste-rul acestei alcătuirii dumnezeiești care este Țara Românească. Romanele sale sunt, în majoritatea cazurilor, vaste poeme epice în care oamenii sunt proce-tați fără de volum, pe fundalul alb al stilului său cumpănit și strălucitor. Po-vestitor înăscut, el însuși și-a precizat, cu timpul însușirea aceasta lirică a ta-lentului său. Alături de cele două capete ale creației sale epice, Șoimii și Venea o moară pe Siret și veți surprinde cum cu toată asemănarea de stil și de esență e-pică, ritmul se încetinează cu vremea, aedul se ivesc pe avant-scena capitolu-lor și în parabaze frecvente comentează, asemenea corului antic, întâmplările, că-roră le acordă din ce în ce mai puțină liber-tate. Așa e cazul în admirabilul poem al răzăciei moldovenești în deca-dență din „Venea o moară pe Siret”. Alțori întâmplări răzlete sunt însălate pe firul comun al amintirilor rovestito-rului și scenele, desși delimitate, capătă un aer de rudenie și dela canțol la ca-pitol treci ca prin cămărilor pline de lu-mină și de voce bună a vechilor case gospodărești.

E un alt chip, am zice o imagina înver-sată, a aceluiaș procedeu liric pe care-l utilizează d. Mihail Sadoveanu. E cazul acelor jurnale de impresiuni, cum este cel de față din „Tara de dincolo de ne-gură” sau cel de mai înainte, publicat sub titlul de basm: „Cocostărcul albas-tru”.

Și, în felul acesta, iați-ne apropiați chiar jinta de astăzi.

„Tara de dincolo de negură” e jurnul de vânătoare, fie pe coclaurii și pe bălțile Siretului sau ostroavele Dunăii fie prin singurătățile Rarăului, fie pe țărâmurile imagineare dela pârâul Al în care aspirația de mister și de lege dă a d-lui Mihail Sadoveanu, îl poartă la o vânătoare de lupi, în finutul Moș-Pleșuv, al istetului său nepot și zăvodului Greu-Pământului. Aspirația, ceasta de mister, înclinarea de a lă ceva nelămurit în curgerea vieții și în tâmplărilor, suggerarea unor puteri dincolo de mijloacele noastre de percepere misterioasele coincidențe care tulbură și infiorază sufletul, alcătușeră și a mosfera în care se mîseau, într'un ritm alene, umbrele din „Cocostărcul albas-tru”. Vânătoarea tănărului neîncercat și

MIHAIL SADOVEANU

viziunea acelei pasări de vis — himericul cocostărc albastru — pe care vânătorul bătrân l-a mai văzut și în tinerețea lui sentimentală și pe care nu-l ni mîrește nici acum, sau mai târziu acedrum pe valea Barnarului, în deslănțu-rea furtunii de pe cer și a furtunii instinctelor din sufletul călăuzului Bra-huza, ca să nu luăm decât două episoade din jurnalul de concentrare ostășească autorului — erau îmbibate tocmai de această atmosferă nelămurită, negura su-fletească, din noaptea căreia se poate ivi și soarele dar se poate pogori și bolă de catran a iadului. Ceva din intenția a-ceasta mistică se află și în Țara de din-colo de negură. Dacă tovarășii de vână-toare ai autorului n'aduc în majoritatea cazurilor suflute prea complicate, ded interesante, cu toate că unele siluete, ca aceea a lui Voșel, nu sunt lipsite de spi-rit, dacă încercările de filosofare pe tema necurmatului război dintre om și sălbătăciuni nu ajută cu nimic la orna-mentarea acestei cărți, prin definiție, de

ornamente descriptive, izolările autorului, în schimb sau ale celorlalte ale lui întruchipări, în mijlocul singurătăților naturii, crează în cuprinsul unora din capitole, un *vid pur* și o tăcere încrămășată, între păreții de oțel ai cărcia vibrează toate duhurile nebănuite și pulscăză însuși sufletul naturii. Fără să mai spunem că nu peste tot, că totuș aceste ecouri preistorice nu sunt la înălțimea aceluia din celalt jurnal amintit și că — observațiune eficace — acele capitole sunt mai turburătoare, mai mistice și mai poetice, în care și talentul marelui nostru liric este mai în largul său și risipește mai din plin culorile paletelor descriptive peste tablourile din natură. Pentru că dacă este de făcut o constatare și nimic nu ne poate opri când e vorba de un autor așa de bogat ca d. Mihail Sadoveanu, este că volumul acesta se resimte de-o oarecare oboseală stilistică — datorită în bună parte — bănuiesc — și acelei cochetării lexicale ce-l îndeamnă să facă concesii neologismelor și expresiilor prea de ziar. Intenția ironică ce se poate urmări și în „Cocostărcul albastru” și mai cu seamă în „Oamenii din lună” nu lipsește dar ca umbrește și rupe unitatea de stil neaș.

Nici genul scrierii, și nici materialul „Țării de dincolo de negură” nu s-ar fi opus unor podoabe stilistice cu care d. Mihail Sadoveanu ne-a deprins încă din începuturile sale. „Cocostărcul albastru” marcase în opera sa o inovație fericită, împletire de umor discret și de poezie mistică, pe care „Țara de dincolo de negură” și dacă nu o egalează, nu năzucște mai puțin să o ajungă.

Iată de ce nu ne-am ierta să nu amintim, din noul jurnal liric al d-lui Sadoveanu, acele fragmente cu adevărat poetice: „Pasaj de rațe sara” cu viziunea aceea de feerie lacustră sau acest fragment desprins cu sila și palpitând de adevărate mirajii ca un mic paradis al apelor:

„In după-amiază caldă de primăvară, balta dormita înflăcărată și grea de viață, sub arcuri de sălcii înmugurite. Mărosea în aerul curat a pământului proaspăt și a iarbă fragedă. Deasupra, în cerul fără nori, plutiră un timp doi vulturi, scriind cercuri contrare, cu aripile lor deschise. Unul chema strident din depărtările înalte; apoi se lăsară spre miază zi și se mistuiră în albastru. Grauri apăzură pe vârful subțiri de plopi.

Fluerau în gusă prelung, se chemau haiducește — ușurel și misterios, ca și cum aveau a făcui ceva departe de lume și nestiuti de oameni. Chemându-se și urmărindu-se prin lumină trecură. Apoi apărură găști mirate. Sosiră și țirei. Unele 'n plozi, altele 'n sălcii, se certară cu răutate. Și după ce se împăcară, trecură pe urmele graurilor, ca să le descopere fantele. Un broscoi cărcăi de trei ori la marginea cerului bălții, apoi tăcu plictisit. Deasupra lui apăru brusc nițelicea cea mai mică a luncilor și țării așa de subțirel încât n'o auzi decât tăcerea”.

Rânduri cari amintesc pe cel mai autentic Sadoveanu, poet al descrierilor, așa cum și astăzi ne stăpânește amintirea fie cu imprimăvărarea aceea aburindă din „Amintirile cămărarului Gheorghiză”, fie cu pădurile solemne și îndurerate ca aceea a Petrișorului, la moartea căprioarei, fie cu intermitențele de basm ale Cocostărcului albastru, sau cu acea magnifică involburare a apelor din „Venea o moară pe Siret”.

Dacă literatura cinegetică nu și-a aflat în d. Mihail Sadoveanu nici apologistul și nici noetul, ca a îmbogățit literatura românească cu unele pagini care se asează, întâi, între cele mai frumoase pa-

giu de antologie pe care însuși d-sa le-a scris, și, apoi, alături de superbe pagini ale lui Hogaș, de atâtea altele din Em. Bucuța, Bucura Dumbravă și Al. Odobescu, al cărui Fals tractat de vânatoare — afară de veritabilele povestiri din viața vânătoarească ale d-lui Al. Cazan — rămâne cu tot caracterul lui când livresc și când oarecum artificios, cea mai agreabilă lectură și cea mai bogată peregrinare într'un domeniu, în care doar descrierile lui Gogol și ale lui Turgheniev ne însoțiseră pașii.

Iată atâtea nume ale literaturii noastre pe hatul acesta al poeziei descriptive de unde nu e exclus să mai isbucnească — ca să sfârșim în ton — încă mulți iepuri încântători.

N. PORA: Din lumea lor. Povestiri pentru copii, ed. „Ancora-Benvenisti”, 1926.

Iată o literatură pe cât de utilă de atât de grea. Zac în făpturile misterioase ale copiilor atâtea taine, atâtea poftă și atâtea surprize, că nu e nici o mirare dacă atâtea din literatura confecționată pentru copii rămâne străină de curiozitatea lor. Poate că nu e exagerat să spunem, în trecut, că suferim de pe acum, de o supraproducție în materia aceasta. Așa urmărit ani de zile una din revistele pentru copii, a cărei ultimă pagină aducea în totdeauna variante care de care mai absurde ale „șotiilor” — credea directorul revistei, în realitate necuvințe de-ale copiilor. Cultul plastic și literar al instinctelor infantile și formează, în bună parte, materia virgină a unei anumite literaturi de copii. Latura etică, de sigur nu predica anostă cât practica sentimentelor frumoase, așa cum se găsește în „Cnoare” al lui Edmondo de Amicis sau în romanele contesei de Ségur, este, în deosebi bine primită de copii. Fantezia, basmul, într'un cuvânt feeria, iată un miraj care încântă și pe cel mare, dar mi-te pe cel mic.

Iată pentru ce vom întâmpina în totdeauna cu bucurie literatura pentru copii scrisă de adevărații noștri scriitori.

E cazul acestui al treilea volum al d-lui N. Pora care ne-a mai dat, în același spirit, acum aproape 10 ani: **De dragul lor** și cu vreo doi ani în urmă: **Întro țară departe**.

Povestirile d-lui N. Pora ne aduc într'un ținut binecuvântat de D-zeu, cu oameni având sufletele deschise bine-lui, cu copii ce se întorc din căile greșitei, după o muștrare de cuget, cu risipitori și alinați ce ajung să muncescă și să mângâie bătrânețele părinților sărăciți de păcatele lor, cu oropsite, bătând drumul țărânelor, dușman, prin plozi și vânt, dar găsind, ca trimise de D-zeu, o stăpână milostivă la care vor munci, și vor afla și adărost cu iepuri ce aduc pentru nepoțelele cumini, oină de ciocolată pe care le asază în iarbă, etc., etc. Din când în când, satira d-lui Pora își face loc și-atunci avem acea schiță crudă „Altă stea”, povestea unor copii pentru al căror tată mort în război, mamă-se cheamă baniu de pe pensie, ca să arindă o lumânare. „Altă stea”, la mormântul eroului necunoscut, lipsindu-se copii de steaua tradițională de sărbători: „Se înțotase când a ajuns acasă. Iar în ogradă, când să treacă pragul cocșovitei lor odăiți din casa dărăpănată, băețelul cel mai răsărit îndrăzni: — Da steaua noastră, mamă? Parcă ar fi străbunns-o c'un junghiu în inimă, deabia putu să îngaim: — De unde, puin mamă, căm aprins-o acolo, lui tăticu... Nu mi-a ajuns pensia. Păi pensia de ce-i așa de mică, mamă? mai îngână picu. Iar ea strângându-i la piept

pe câte trei. — E mică pensia, pufl mamă, cinstea-i mare!” Admirabil sfârșit de o satiră cu atât mai acidă, cu cât e mai sobră.

Iar alteori, d. Pora creionează scenele cărora le-am zice, în deosebie de cele din pictură, „naturi vii” cum e acea delicioasă „Caritate” care aer merita o citație integrală pentru comicul micii situații și al marile intenții: doi copilași, la o fereastră de casă avuți, urmărind o fetiță, mai măricică ce se încearcă zadarăic, în stradă să urce un smeu fărâ coadă. Întâi bucuria, batjocura, apoi înțelegerea. Dar când unul din ei aproape descultă fugă în stradă cu o bucată de cârpă, e surprins de bonă și pedepsit: „Celălalt picu a văzut tot, s'a pornit și el pe bâzait și a tulit-o dela fereastră. Numai fetița a rămas în stradă, uitându-se tristă la bucată de cârpă, rămasă pe trotuar, unic trofeu al unei carități neisbutite”.

Trăsături delicate și care vădesc la d. Pora, preocuparea de a ridica motivele literaturii de copii la locul de cinste al artei însăși.

EUGEN-PAUL-SAVIN CONSTANT: Poezii, ed. autorilor, tip. „Prietenii științei”, Craiova, 1926.

Foarte indiușoștoare această gospodărie, sub acoperișul acelorași scoarțe în care cei trei frați-poeti își strâng versurile. Inegali cu toții, dăruți cu aceiași pasiune pentru cuvânt și mai ales pentru titluri frumoase, întâiul și al doilea desprind din moloz și câte-o placă de marmor pe care se pot citi versuri promițtoare. Mezinul, ca cel mai mic, a fost leat între ei, la mijloc, ca să se mai îmbărbăteze. Și într'adevăr e și cel mai debil. Poate că, gândind mai serios, nici n'ar fi trebuit să-l ia de pe acuma cu dânsii, în această comerară expediție. Să fi stat acasă i-ar fi folosit mai rău.

Litaniile pentru cei uitați ale d-lui Paul Constant sunt alcătuite din atitudine, oarecum, teribile, numai pe aria instinctelor, cu greșeli de dicțiune și de ortografie (afară dacă totul nu-i opera zețarului!) în versuri cam ca acestea:

Oamenii de pază
Au fugit de ploaie și de groază
Înfundându-se prin câte-o cafenea
Sau prin cărciumă ca să se n'alzească și să bea

sau în cuvinte cam ca acestea: „Soră Beatrice îți mulțumesc, etc...” ceace e altceva decât: „Soră Beatrice...” sau „cojmar”, „și urletile”, „prin're”, etc., o noezie imposibilă în care totul e, în definiție în felul — manieră și straiu — următoarelor versuri:

Prietino deschide, un polan
— O buruiănă ca și tire de maidan —
Îți cere adăpost în noaptea asta grea...

Amurg prin vitralii — al d-lui Eugen Constant este în orice caz altceva. Mi-aduc aminte să fi scris acum câțiva ani despre întâiul d-sale volum: **Galerii de ceară** și să fi remarcat o poemă, de o anumită vigoare sălbatică și drăcească „Furtuna” în care vedeam o serioasă promisiune. Regăsesc „Furtuna” și în „Amurg prin vitralii”. Nu și-a pierdut din accent:

„Și toți păcătoșii 'ngenunche și prind
[să se închine
Că'n frica de moarte stă tălcul credinței
[smerite,—

Dar sus, cu tichile roșii pe ceafă l'pite,
Toți dracii din turla bisericii răd să țesine.

Si cu toate că atâtea păcate se pot cu-
lege, ici colo, în versurile d-lui Eugen
Constant, în special inadmisibilele ol-
tenisme vârate ca o scabie provincială
pe sub pielea rimelor, vom lăsa, altora,
procesul și vom cita o poezie — **Taina** —
a cărei frumusețe și noutate cititorul de
sigur o va reține cu simpatie :

Sunt flacăra și umbră și-ți tremur lung pe zid...
Vrei să mă prinzi? Mă scutur; sunt plutitor fluid,
Aci-ți svăcnesc sub tample și-aci-ți surăd

[din stea

Nu dăbul zadarnic. Mister e urma mea.

Ades în miez de noapte de-ți viu prin somn...

[te temi

Și când îți pier din cale, plângând duios

[mă chemi,

Sbor flutur prin ode și'n para lămpii mor

Și 'n zori de zi cad rouă pe câmpu-aromitor.

Sunt veghe și hodină; mireasmă și polea
Sunt suflet și sunt moarte; uitare și refren
Sunt arșiță de soare și fildes pe zăpezi
Sunt vesnică minune. Privește-mă! Nu crezi?

Icoana mea răsare din ape și oglinzi
Îți seamănă și ție, dar nu cerca s'o prinzi;
De nepătruns ca noaptea m'ascund în univers
Și-ți sar în ochi năluca și te opresc din mers.

Stă pâlce de rândunele pe ghizduri de fântâni...
Nu mă cunoști în ele? Sunt cântec din bătrâni,
Sunt purpură de sară și'n cuburi duc tăceri
Răsfir poezii din lăcaș și-atin străvechi dureri.

Sunt roabă și stăpână. Mă lăfăesc în gol
Nu-mi profana euducul cu gânduri de viol;
În cărți, pe albe pagini, sunt vis din alte vieți
Și-am năzărit în mintea sărmanilor poeți.

Sunt flacăra și umbră și-ți tremur pe podea
Aci-ți svăcnesc sub tample și aci-ți surăd

[din stea...

Nu mă căta... sunt taină... sânt cernere de vremi
De fi-am pierit din cale zadarnic mă mai chemi.

Idolii de humă ai d-lui Saviu Constant
sunt animați de revolte sociale sau de
elanuri religioase în care, poetul, nu iz-
buteste în totdeauna să le tempereze
zelul și să-i oprească dela anumite erori
de gust. Totuși pentru hucuria de a fi
găsit, ca și pentru fratele său Eugeniu, o
poezie care să merite a fi citată în in-
tregime, vom amana obiecțiile pe altă-
dată și vom face loc următoarelor **Mo-
tive indiene** :

Sunt seri când preoții brahmani desprind
Dintr'un convoi stelar câte-un mister;
Sunt seri când și pe Gange și pe Ind

Nomazii cu ochi galbeni duși spre cer
În jurul miilor de focuri sfinte
Visează la al Vedelor mister.

Sunt seri când toți fâcîrit din morminte
Invie după-o lungă așteptare
Și povestesc la focurile sfinte

Bătrânilor, frumoaselor fecioare,
Cum au văzut în raiul ingeresc
Pe Sita prefăcută într-o floare.

Sunt nopți când vrăjitoarele pornesc
Să caute'n pădurile virgine
Ascumse ierburii care lecuiesc,

Sunt nopți când melodiile divine
La cei îndrăgostiți îți par un vis,
Un depărtat concert de violine —

Extaz bolnav, extaz de paradis,
Înt amintesc ținutul plin de basme
Și iar recad în vraja lui de vis

Spre încântata țară de fantasme.

EXPOZIȚIA L. VIORESCU

&

IN JURUL UNUI INTERVIEW SAU: FORONCUL REGIONAL ACA- DEMIC

În una din sălile din fundul Ateneu-
lui dincolo de rotundă, pătrunzând orb-
etic prin ganguri întunecate mirosind
a mucigai — izbutești să descoperi cu
multă greutate o expoziție, de o modestie,
care pălmuește usturător secele orgo-
liuri artistice, instalate cu pompă stu-
diată în soloanele vaste și clocoțitoare
de lumină, de aiurea.

Pictorul L. VIORESCU — pe care așa
de puțin amatori îl cunosc și așa de
puțin cronicari artistici știu să-l distin-
gă din potopul de maeștri și maistorițe
cavalcând pe spinarea curentelor la
modă — prezintă un caz aparte în cu-
prinsul plasticii românești, care ar me-
rita deosebită cercetare.

Arta este, sau nu, prilej de superioară
voluptate sufletească în măsura în care
opera contemplată îți sporește, sau nu,
cucerirea ta asupra necunoscutului.

Căci dacă opera de artă nu depășește
cu lumca ei de senzații și idei expri-
mate, lumca de senzații și idei neexpi-
mate ale privitorului, ea rămâne o sim-
plă delectare trecătoare, fără nici o pu-
tere răscolitoare asupra altora, fără nici
un răsnet, ori cât de vag în adâncurile
ființei voastre imrălnabile: steapă și
indiferență manufactură, sorocită miță-
rii și pentru contemporani și pentru cei
ce vor trăi în nesfârșitul veacurilor vii-
toare.

Pe mine personal nici odată nu m'a in-
terestat și nu m'a mișcat, perfecțiunea
în sine și nici aporturile, aparente, de
originalitate.

Perfecțiunea e în funcție de cecace
vrei să exprimi.

Sunt anumite senzații, asociații, senti-
mente cari, prin felul lor, cer tocmai o
dezertare dela perfecta expresiune, **con-
sacrată**.

D. IONESCU-MOREL: Aventurile lui
Goană și Tărlică, roman pentru copii
(desene de B'Arg și Anestin), ediția II-a,
ed. „Eminescu”, 1926.

Roman versificat din lumea copiilor,
ilustrat de d-nii B'Arg și Anestin, lucra-
rea d-lui Ionescu-Morel, a ajuns la a
doua ediție grație unor calități pe care
de bună seamă le are. Ea place copiilor
prin latura aventuroasă a întâmplărilor.
Romanul e alcătuit pe două părți. În
prima isprăvile deschiate ale impelița-
ților și'n urmă visul prin Jad, pentru
plata proastelor nurtări și întoarcerea
pe calea cea bună. Precum se vede alcă-
tuire intenționată, care să convingă. Da-
că am formula o obiecțiune am zice că
prima parte, dezvoltată cum e, pare câte-
odată, o gloriificare a nebuniilor celor
doi aventurieri și apoi că dacă s'ar fi în-
trebuințat proza și pentru prima parte,
ar fi fost mai bine. În orice caz, o carte
pentru copii.

PERPESSICIUS

Originalitatea e, adese ori, o am-
schingiuire, o bolnavă necesitate de
părea, o travestire carnavalescă ori
tragică renunțare la propria ta ființă.

Societățile viitoare, când, și dacă
vor ridica, pe temelii de beton a ide-
lului omenesc, ele singure vor putea
întocmească lista spaimântătoare a ră-
rilor, și a farselor, pe cari actualele în-
jghebări sociale le-au provocat, înmul-
țit și menținut — și vor fi la largul
să le precizeze pricinile.

LEON VIORESCU nu este — pentru
înțelegerea curentă — nici un artist per-
fect, nici un original.

Nu mănăiește penelul cu verva grigo-
rescianismului plăcînțiu al cutărui ma-
stru „specific românesc” — și nici m-
cătă să exercite, scrijelind retina, a
afectarea morfinomanică braco-picasso-
liană, a atâtor desrădăcinați.

Fiindcă **Leon Viorescu** ignorează modă,
ignorează trucul, ignorează până și ino-
fensivele rețete tehnice, transmise din
atelier în atelier, cari, suplinind expe-
riențele seculare, ușurează munca lucră-
torului și-i liberează căile creațiunii,

LEON VIORESCU

E în opera lui, însă, o atențiune, o sin-
ceritate — (oh! blestemat cuvânt com-
promis de cronicari!) — o nu știu ce
cucerire, o fierbere lăuntrică, **O IZ-
BUCNIRE NEPREFACUTA A UNUI
SENTIMENT ÎNCA NEINTALNIT ÎN
PLASTICA ROMANEASCA** și pe care —
vag — l'as putea compara cu sentimentul
ce se ițește și perzistă, — dându-i o
particulară coloratură — în **DOINA**
noastră bătrână: Tristețea milenară, cu
impresionantă aromă de fatalitate —
sfârșind în zburda zglobie a plăcerii de
a **TRAI** pentru simpla voluptate de a
trăi — nepervertit — cuminte, aproape
comun ca veverița, ca ciocărlia, ca șoi-
nul — în nemărginita moșie a Crea-
torului.

Din toată opera acestui pictor, se mai
degajează totuși nu știu ce sfântă re-
semnare, nu știu ce evanghelică umilin-
ță, care te surprinde, te încântă ca un
psalm — și te absoarbe.

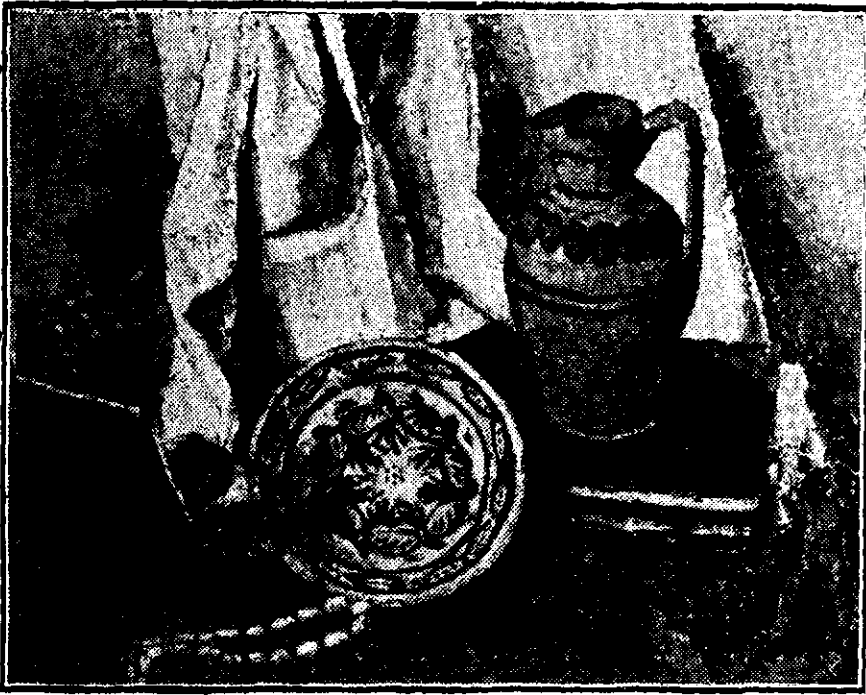
Dacă ești cu adevărat artist — pornești
din expoziția lui **LEON VIORESCU** cu
sentimentul că ai poposit o clipă pe tă-
râmurii neprihănite și biblice odihnitoare.

Parcă-i fi primit un nou botez...

...Noi suntem profesori
și examinatori...

(A se cânta foarte pe nas
și gravissim).

Într-una din precedentele mele rubrici
am ținut să accentuez aici că nu va fi
posibilă nici o reformă, nici un pas că-
tre organizarea învățământului artistic
până ce, **MAI ÎNTAI**, nu se vor verifica
și tria cadrele acestui învățământ, com-

LEON VIORESCU: NATURA MOARTA

puse în marea lor majoritate, din speci-mene fără nici o legătură cu arta și cu elementara instrucțiune. Gândindu-mă în special la școala din Iași — unde acum douăzeci de ani mi-am făcut și eu primele studii — adăugam: „nădăjduiesc că în postul de director al acelei școli ministerul artelor va ști să desemneze un element de înaltă valoare artistică, înzestrat cu vii calități de muncă și disciplină — dar mai ales mânat de dorința necru-țătoare de a înfige adânc cuțitul în cangrenele cari clocesc la însăși bazele acestui așezământ. Și e în primul rând o cangrenă cumplită: PARAZITISMUL DIDACTIC. ALTOIT PE PROSTIE ȘI INTOLERANȚA...”

Unele gazete din București au publicat, apoi, două nume în legătură cu schimbarea direcției dela Iași: Ștefan Dimitrescu și Francisc Șirato.

Aceste două incontestabile valori ale artei românești — pe cari și publicul și colecționarii, și critica severă, și oficialitatea le-au consacrat de multă vreme definitiv — au fost întâmpinate de presa ieșeană într'un chip odios de suspect.

Astfel la 13 Ianuarie c., adică în chiar ziua — (remarcați strania coincidență!) — în care Șt. Dimitrescu trebuia să se prezinte, din ordinul ministrului, la catedra de pictură a școlii de Belle-Arte din Iași... ziarul local „Mișcarea” și după el, stereotipic, toate celelalte tipăresc sub titlul „Lovituri pentru Iașul artistic” un fel de „bun venit” noului profesor.

Ca să nu obosim pe lector cităm doar atât:

„Față de școala de Belle-Arte d. Goldiș manifestă desconsiderațiune, pensionând pe maestrul G. Popovici, un artist clasic (sic) care putea aduce încă mari servicii școlii, d. Goldiș din inspirație proprie sau a altora, a numit la catedra rămasă vacantă — la catedra de compoziții, cea mai grea și mai însemnată ramură a picturii — pe d. Șt. Dimitrescu, un desenator de talent, dar care nu poate pretinde a preda ceea ce reclamă arta la această catedră... Iar ca corolar d. Goldiș proiectează a încredința direcțiunea școlii de Belle-Arte... caricaturistului Șirato din București, care la Iași, aproape în aceeași măsură, are egali pe caricaturistii Miron și Sell, debutanți ea și d. Șirato...” (Francisc Șirato „caricaturist”)

Chiar dacă ar fi — epitetul n'ar putea constitui, pentru nici un om instruit, o batjocură: caricatura e o artă superioară pe care nici unul din profesorii titrați și gravi ai Iașului artistic n'ar putea-o ilustra în măsura în care, de pildă, au ilustrat-o un Hogarth, un Gavarni, un Daumier, un Goya, un Callot, un Lautrec, un Forain, un Gulbrauson, un Schultz, un Brenghel...)

Apoi:

„...Domnul ministru Goldiș nu s'a gândit măcar să aște — întrucât nu are nici umbră de idee despre artiștii ieșeni — cine sunt profesorii școlii de Belle-Arte dacă nu au vre-o activitate și reputație artistică și dacă sunt la înălțimea d-lui Șirato...”

(Unui ministru nu-i este îngăduit să aște cine sunt și cât cântăresc, ca valoarea artistică, subalternii săi, profesorii de Belle-Arte, de cât din lucrările pe cari aceștia sunt OBLIGAȚI — și vom arăta altă dată pentru ce — a le trimite anual

la „SALONUL OFICIAL”. Căderile rușinoase pe cari le-au suferit aici profesorii ieșeni sau dezertările lor lașe, un puteau permite nici unui ministru altă atitudine oficială față de domniile lor. Reputațiile artistice, ale profesorilor de Belle-Arte, în special, nu se câștigă în cluburile politice, oricari ar fi ele, ci în arena artei, PREZIDATA DE TIȚULARUL ARTELOR).

Despre confrății din presa ieșeană am avut și am încă, o excelentă părere, îi cunosc pătrunși de simțământul onestității profesionale, (CARE PORUNCEȘTE SA NU-ȚI INDUCI ÎN EROARE, CU BUNA ȘTIINȚA, PE CITITOR) și, mai cu seamă, îi cunosc, ca oameni cultivați, în totdeauna la curent cu chestiunile artistice și culturale, de pretutindeni.

Am exclus deci, dela început, ipoteza că acel articol a ieșit din pana unui ziarist de profesiune. Pentru demnitățile breslei, a doua zi chiar, un alt confrate ar fi intervenit să atenueze, dacă nu să desmintă, proza celuilalt, presupus, prin extraordinar, ignorant ori căzut în confuziune... și să arate cetitorilor că atât Șt. Dimitrescu, cât și Fr. Șirato sunt două mari personalități a căror activitate și reputație cântărește greu în balanța mișcării artistice românești.

Amândoi figurează de mult cu pânze de o netăgăduită originalitate, în grupul de lucrări al ministerului, destinat pinacotecilor și muzeelor noastre.

„MORȚII DELA CAȘIN” ai lui Șt. Dimitrescu, din colecția Muzeului Militar din București, e cea mai adânc omenească pagină din câte s'au zugrăvit în timpul și după războiul nostru de întregire.

Amândoi — solicitați de Stat — au eșuat, cu incontestabil succes, la ultimile două mari expoziții internaționale de artă: la aceea din Veneția și la aceea din Paris... Dacă toate acestea nu se știau la Iași, (ceceace este o imposibilitate) — s'ar fi putut, măcar, pomeni de activitatea lor anuală, fie în expoziții personale, fie la „Oficial” și despre care critica TUTUROR marilor cotidiene și a marilor reviste s'au ocupat cu îndestulare.

În „bilanțul artistic” al anului 1926, redactat de marii noștri croniciari — și tipărit prin diverse reviste și ziare — s'a accentuat că CEL MAI BUN TABLOU, din câte s'au perindat la Salonul Oficial din anul trecut a fost, fără îndoială,

LEON VIORESCU: PEISAJ

magnifica „INTOARCERE DELA TARG“ a lui, **Francisc Șirato**.

E cu puțință bunăoară, ca un gazetar ieșean să nu fi citit nici *Cronica plastică* a ultimului număr din severa revistă ieșeană „**VIATA ROMANEASCA**“ — în care Șt. Dimitrescu nu este cotat ca un simplu „desenator“ și Fr. Șirato ca un biet... „caricaturist debutant“!

E oare cu puțință, iarăș, ca un ziarist de profesiune să nu fi fost la curent cu activitatea critică a d-lui Șt. Dimitrescu, dar mai ales cu aceea a d-lui Francis Șirato, care ne-a dat succesiv, în revistele „*Cronica*“... „*Cugetul românesc*“... „*Cândirea*“ și... **CELE MAI ADANCI ȘI MAI COPRINZATOARE PAGINI DE ANALIZA PICTURALA, DIN CATE SAU SCRIS VRE-ODATA IN LIMBA ROMANEASCA ?!**

Nu!... hotărit nu! Un ziarist ieșean nu p.uea da dovadă nici de atâta lipsă de pudoare !!

Articolele acelea au fost scrise — (dar sfântă lașitate!.. neiscăltie...) de către unul din profesorii școlii de Belle-Arte.

În adevăr și știut și prudența față de Șt. Dimitrescu (care sosise în Iași cu ordinul ministrului...) și sensul meschin belteresc al unor fraze, și mitogehle dintre rânduri — (ne referim la restul articolului, pe care din respect pentru cetitor nu-l mai reproducem) — trădau suficient pe autorul lor, **direct interesat în cauză.**

Am început să mă indoiesc însă când nici după câteva zile de așteptare, nu-mi parveni dela Iași, **confirmarea.**

Confirmarea aceasta se prezintă anticipat în m.m.e.a mea sub forma unui **PROTEST ISCALIT DE TOȚI CEILALȚI PROFESORI** ai școlii de Belle Arte, protest în care s'ar fi infierat atitudinea degradantă din toate punctele de vedere, a colegului decăzut la rolul, respingător, de bărnior anonim.

Dar nimic... nimic... nimic!

Tăcere desăvârșită și în rândurile breslei gazetărești și în aceea a profesorilor dela *Artiele Frumoase*...

Sufletul meu de moldovean s'a cutremurat o clipă sub pleznețul celei mai infricosate rușini pe care o primcea, neașteptat. Iar demnitatea mea de breslaș al scrisului și al artei, troznii din toate temenile ei ca sub lovitura formidabilă și lașă a unui trăznit din senin.

Nu mai aveam nici o îndoială: **TOȚI PROFESORII** școlii de belle Arte dă Iași au scris ori incuviințat acele articole, cu întunericul și scârna conștiinței lor — și l'au upărit, mitogind tăcerea ziaristilor.

Nu dragostea pentru Moldova, i-au putut îndemna la această josnicie, (moldovenii adevărați: „**răzășii lui Ștefan cel Mare și Ștănt**“ — au în sângele lor, din moși strămoși, un chiag statornic de cinste, de curaj și de mândrie, care-i îndepărtează organic dela acte de nemernicie. Ei au înțeles totdeauna să lupte, până la sacrificiul vieții, pentru înllorirea sufletescă a Moldovei și pentru gloria ei).

Poate sentimentul de ocrotire — unecori legitim — față de fiii năpăstuiți ai Moldovei, au împins pe acei profesori să talbere pe la spate, asupra unui străin ca de pildă Ștefan Dimitrescu? (Fiindcă articolele toate, scrise cu acest prilej lașă, pervers, să se înțeleagă că noul profesor este un venetic).

Dar Ștefan Dimitrescu este născut, crescut — ca toți strămoșii lui — pe pământul acela prea răbdător al Moldovei, — și toată învățătura, graiul, scrisul, sufletul, cu toate oglinzile lui, sunt moldovenesti cum nu le are nimeni dintre semnatarii — în pette, al acelor ruginoase **lașități**

LEON VIORESCU : NATURA MOARTA

Atunci, poate, gândul la interesele superioare ale școlii? (Ce câștigă o școală prin ostracizarea energiilor și luminilor superioare trimise tocmai să aerisescă, să injecteze cu viață nouă, să descopere și să stimuleze virtuțile creatoare aflate actualmente în strângerea unor faze asfixiante?)

Așa dar, ce l'a putut determina pe acești nenorociți la incalificabila lor faptă?

Numai parazitismul didactic, altoit pe prostie și intoleranță...

Ne-o dovedește, posterior, d. profesor Jean Cosmovici, prin gura căruia toți ceilalți complici au simțit necesitatea să se completeze — într'un interviu publicat în ziarul „*Rampa*“ din 21 Ianuarie e.

La întrebarea: ce crezi despre reorganizarea școlilor de belle arte — d. Cosmovici — (et comp.) — răspunde:

„Sunt surprins că azi, din considerente cari nu mă privesc, se încearcă invadarea(!) școlilor de Arte Frumoase cu elemente cari nu oferă garanția culturii (!) și nici a unui trecut artistic indiscutabil (!!!)...“

(Rog pe cititor să înregistreze că vorba de școlile de Belle-Arte, adică și de aceia din București, unde, recent, au „invadat“ două elemente fără „garanție de cultură“ și fără „trecut artistic indiscutabil“ — O. Han și C. Rescu — moldovan așijderea).

Apoi, la întrebarea, cum crede d. Jean Cosmovici — (et comp.) — c'ar fi bine să se recruteze profesorii, răspunde:

„...să urmărim normele... **Universităților** (!?).. anume, viitorii profesori de Arte Frumoase să fie recomandați și priuți — (ce serviabilă gentilețe!) — prin votul vechilor profesori...“

(Cu prilejul acesta o întrebare indiscretă sistemul acesta electiv... universitar? Și apoi închipuiți-vă greutatea ca: Han, Dimitrescu, Rescu, Șirato... în balanța de ibrișim a d-lui J. C. et Comp. !!

(Cu prilejul acesta o întrebare indiscretă — și penibilă — d. J. C. et Comp. a căpătat catedra tot prin votul unanim al vechilor profesori?...)

Dar trecutul nu ne mai interesează. E vorba de viitorul școlii.

Pentru asigurarea prosperă a acestui viitor, eu fac o propunere, la care, sunt sigur, d. J. C. et Comp. nu va iscali — (e

în năravul d-sale să nu iscălească) — amune: La fiecare perioadă de trei ani să se organizeze de către ministerul artelor un fel de capacitate artistică între profesorii școlilor de Belle-Arte și artiștii profesioniști, liberi. Cine învinge — merge la catedră; cine cade, pleacă în lume să-și câștige pâinea, după putere

Regulamentele — (și d. J. C. et Comp. le respectă cu febră de maniac) — pot fi modificate în câteva ceasuri...

Așa dar, sistemul hereditar — al d-lui J. C. et Comp — aplicat la alegerea profesorilor nu poate fi în interesul superior al școlii.

Cine se ascunde după deget e descoperit de pe urechi — și de pe miros.

La întrebarea dacă d. J. C. et Comp. cunoaște părerile d-lui N. N. TONITZA asupra reorganizării învățământului artistic — d-sa răspunde:

„...D-lui Tonitza îi sunt nesuferiți profesorii și nu acordă credit de cât artiștilor. Dar atunci d-nii Șt. Dimitrescu, G. Rescu și O. Han, devenind profesori, vor înceta de a mai fi artiști?...“

O!.. binecuvântată descreștinătate!..

Un artist — născocitor de frumuseți inedite și etern indestructibile — care împlinește sarcina de a lămuri unor ucnici misterile înalte ce determină logica corespondentă dintre împalabil și palpaibil, dintre muzica sufletului și muzica vopselei, a pietrei sau a bronzului; artistul, care transmite neofitului scântea înțelegerii superioare și a entuziasmului neprihănit; artistul care, smulgând pământului un biet vierme sorocit să se tâzască orb... îl transformă în ființă sensibilă, îi aprinde făclile ochilor și-i deschide pentru caravanele sufletului drumuri neumblate și nebănuite, către regatele idealului suprem — firește, merită mai mult decât creditul meu, ai Societății noastre, al omenirii — și chiar al d-lui J. C. Comp. !..

Dar, — (și aici nu ne gândim numai la d. J. C. et Comp) — dar dacă, de pildă, un chibiș de club, un maistoraș la caligrafie cu crecerul zgribulit, un pește al moașei comunale, un mare angrosist vânzător de lemne, cu elemente de geometrie la cântar, sau un june încolor care-a învățat, la Paris, cum se pictează pisicuțe negre pe pantofii de atlas ai mătușicului... devine — prin jocul bilețelilor

„D-NA CU CAMELII“ LA NAȚIONAL

Cine nu știe povestea? Cine n'a citit romanul? Ce puțini trebuie să fie aceia cari n'au văzut piesa! Dar câtă vreme încă n'o să se reprezinte această piesă, care are avantajul, că-i sentimentală. Și nu vedem în cursul posibilităților de transformări morale și sociale, motivul de eliminarea sentimentalismului. Ba pare dimpotrivă. În vremea noastră, așa de frământată de economiști și financieri; în vremea tristelor acuzații — că toate preocupările iau o îndrumare de grosolan materialism, melodrama e apreciată. S'ar putea zice ca lacrimile țâșnesc în șiroaie la teatru și nu se face nici un fel de economie bugetară în ce privește folosința batistelor.

„D-na cu camelii“ e o piesă de tinerețe. Romantică. Parcă gâlgăie de suspine. E tot textul unei romanțe duioase. Regretul și remușcarea celor dintâi ani ai tinereții iubitoare, pasionate, dureroase, împătimită. E prilejul amintirilor bătrânului și bunicuții, care-și șterg pe furis de sub gene lacrimile, când nepoțelii sglobii fac și ei ce-au făcut cu sinceritate înaintașii lor.

Și fiindcă această sare de suflet o reprezintă piesa, — piesa ca alcătuire dramatică e ușoară, — dăinuiește și ispitește pe cele mai de seamă artiste să înfățișeze rolul principal, ca să-i trăiească fiecare viață, în chipul ei.

Am văzut acum în „Doamna cu camelii“ pe d-na Maria Filotti.

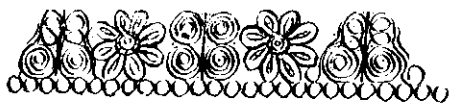
Aclamațiile publicului au dovedit, că d-na Filotti a fost cea „D-nă cu camelii“ pe care o aștepta publicul.

Și-a câștigat această artistă de mare talent și de adâncă înțelegere a tuturor nuanțelor rolurilor, încă uul din acele succese impunătoare, care însemnează o carieră de muncă.

Partenerii au fost antrenați în nota piesei, în același cadru ca și eroina.

Montarea în cadrul vremii, atrage toate laudele pentru d. director de scenă Enescu.

B. C.

relația dintre profesorii ieșeni și „Salonul Oficial“. Ca să scurtăm lămuririle și comentariile transcriu pentru cei ce vor să cunoască adevărul și epiderma d-lui prof. J. C. et Comp. următorul tablou al marilor premii naționale — (de câte 100 mii lei) — decernate din anul instalării „sovietice...“.

1924. — Mirea... fost director al șc. de Belle Arte din București — circa 80 ani.

1925. — G. Petrașcu — circa 60 ani.

1926. — Th. Pallady — circa 60 ani.

Acești 3 artiști și-au început oare cariera lor plastică la 1924?..

Dar, ca să anticipăm asupra unor eventuale șarlatanești insinuări de complicități anti moldovenești în Capitală — (Vai Moldovo, pe ce mâini încăpuși!) — vă pot informa — și la rigoare servi actele civile că din cei 3 bătrâni laureați ai salonului „Sovietic“, doi: Petrașcu și Pallady, sunt neaoși moldoveni.

N. N. TONITZA

hilariant) — pretinde — în același interviu, că toți profesorii sunt academici cum a fost — dar exact —, și Leonardo da Vinci!!!)

Doamne!

Academicul — ploșniță vulgară — moștenește și transmite, numai, o formulă incremenită, fără să-i fi pătruns compoziția și organizarea intimă, fără să poată justifica și fără să îndrăznească a o modifica potrivit altor stări sufletești, — altor conformații cerebrale, altor viziuni și idealuri.

Pedanterie — exclusivism și intoleranță.

Clasicul vine cu formula lui — fiindcă vine, mai întâi cu sufletul lui, aparte. Formula vie, în neconținută creștere și adâncire, fiindcă răspunde unei vieți interioare în neîntreruptă progresie și care se vrea exprimată din ce în ce mai limpede și mai fără de greș.

ȘT. DIMITRESCU

„Ce n'est pas ma phrase que je polis, mais mon idée — cciace se aplică netulburat și în plastică.“

De aceea clasicul rămâne, în secole și peste secole, actualul fiindcă se păstrează proaspăt, impresionant și, vesnic, fundamental omenesc; iar academicul tronează — farseur impertinent — numai în epocile în cari oboseala sensibilității creatoare, contemporane, ajunge la paroxism.

Când spiritele unei vremi se reaprind la scânteia unui ideal activ, academicii se simt tulburați în tihna lor rătăcită, și li se pare că vântul proaspăt care suflă în omenire e o travestire a cabalei care pntește să le șterpelească: pensu, leafa, bucata de rasol de pe masă.

Dovadă. La întrebarea: „cum privești revolta multor artiști în contra artei academice“ — d. J. C. et Comp. răspunde, cu luciditatea și precizia omului obsedat de o idee fixă:

„Sculăți voi să sedem noi...“ (Vezi „Rampa“ din 21 Ian. c.)

În același interviu, corespondentul reporter al gazetei din București, încearcă o ultimă chestiune:

— „Noul regulament al Salonului Oficial din 1925, vă mulțumește?...“

— „Ți-l caracterizez — răspunde d. J. C. et Comp. cu un singur cuvânt: SOVIETISM.“ „Nici un (fiți atenți: NICI UN!) pictor dinaintea de 1924 nu mai este recunoscut. Plastica românească începe dela 1924...“

Cunoașteți din rândurile de mai sus

albastre, al milogelilor, sau al combinațiilor electorale — „profesor“ la Belle Arte... capătă el oare, prin aceasta, lumina, harul puterea nestinsă a artistului? Credit adevărat nu se acordă de cât oamenilor cari reprezintă ei însuși o bogăție — roditoare.

Paiațele — ori cu câte titluri sau decorații ar fi parate, se cotează, la bursa societăților superior organizate, ca material mort — și se aruncă la cutia lepădăturilor.

Sperând să mă surprindă în contradicție — (singure animalele nu se contradic, cciace deconcertează pe dobitocii cu cugetare de uluc rectiliniu) — d. J. C. et Comp — răspunde — firește tot la întrebarea: ce credeți despre proiectul de organizare al Școlii de Belle arte — următoarele:

„Amintirea d-lui N. Tonitza se indignă de urâșenia modelului și de pozele în care modelul era pus de profesorul X al șc. de Belle Arte, pe vremea când d-sa era elev. Dar de ce d-sa, azi un pictor valoros, și încă de pe atunci cântăreț al culoarei, de ce n'a prins de pe atunci din urâșenia acelui model o armonie de culori sombre: cafeniu, negru, verde (groaznică armonie!! Merți!) și de ce n'a scos din modelul citat tot aceea ce el îi putea oferi — (de ce nu

FR. ȘIRATO

scoti de la el... cciace-i poți oferi tu?!?!?) în afară de argumentul de linii ori școală, impus de profesori? (Și eu care știam că, la școală, argumentul profesorului este... linia...) Dacă în orele de curs d-sa era obligat să lucreze după norme fixe și în vederea profesorului... (acest și este de o logică zdrobitoare)... nu cred că cineva l'ar fi oprit să și experimenteze problemele picturale la rezolvirea căror a ajuns de abea azi, după douăzeci de ani de muncă și studii...“

Adică „...dacă ai, băiețele, dorința de a învăța să rezolvi probleme de pictură... șterge-o de aici, la marcă-ta acasă, și experimentează 20 de ani singur. Aici, la Belle Arte, nu se pierde vremea cu fleacuri de acestea, noi aici — (Ioarte grav) — noi, pro-fe-so-rii im-pu-nem numai ar-gu-men-te de li-nii și școa-lă...“

Un artist-profesor — iar nu un profesor simplu — ar fi dibuit din vreme tendința, zbuciumul, idealul copilului — pictura — și nu l'ar fi ținut locului, ucigându-l cu „linia“ și „școala“ ca tocmai după 20 de ani să-și revie sârmana victimă, din boala somnului tâmp, pe care i-a injectat-o „profesorul“ cu siringa lui idiot-autoritară... Aici stă marea deosebire dintre rolul — binefăcător ca roua — al artistului-profesor și rolul, ucigător ca mana, al simplului profesor, fără relație cu arta.

Și tot aici stă granița între academic și clasic.

D. J. C. et Comp — (neisprăviții simt întotdeauna necesitatea să se compare...)

E C O U R I

REDAȚIONALE

□ S'a pus sub tipar **Tabla de materii** a **Universului Literar**, pe anul 1926.

□ In numerele viitoare vom publica versuri, proză și studii: Ion Pillat, Victor Eftimiu, Sărmanul Klopstock, C. Ardeleanu, Alice Gabrielescu, Sylvius Rolando, Sarina Cassvan Pas, A. Marcu, Carapanca, P. Igiroșianu, Sergiu Dan, George Dorul Dumitrescu, N. I. Herescu, Ion Buzdugan, etc.

D. I. Aderca va adăoga un post-scriptum la Micul tratat de estetică.

SCRIITORII

□ A apărut in editura „Cartea Românească” **Fuga lui Șefki**, (237 pag., lei 70), romanul premiat la concursul editurii, al d-lui **Emanoil Bucuța**.

In adăstarea mențiunilor ce vom consacra acestei opere așteptată, reamintim că d-l **Emanoil Bucuța**, poetul **Florelor inimii** și al **Românilor dintre Vidin și Timoc**, etnografie și literatură în același timp, e autorul **Legăturii roșii**, admirabila povestire dramatică apărută în „Cartea Vremii”, la Fundația Principele Carol, lucrare care a obținut, odată cu binemeritata atenție a criticii, premiul „Femina” pentru România.

Post redactor intensiv al **Ideii Europene**, în care a publicat culegătorul său „ziar al unui drumet”, neapărat încă în volum), fost director al **Buletinului Cărții**, redactor la **Arhiva Socială**, deține astăzi cronică literară la **Societatea de mâine**, foiletonul paginii culturale a **Universului**, fără să mai amintim de neobosită sa activitate ca director al serviciului publicațiilor, din ministerul muncii și subdirector la Fundația Principele Carol.

CARTI NOI

□ **MIHAIL NEGRU**: Spre Africa, la marginea pustiei, jurnal de bord. Insemnările unui călător. Cu o prefață de d. Comandor I. Bălănescu; ed. „Socec”, 1927; 294 pag., 1 hartă, lei 100.

□ **MARIA M. POP**: **Constituția și organizația Societății Națiunilor**, tip. „Prietenii Științei”, Craiova, 31 pag., lei 10.

REVISTE

□ **VIATA LITERARA** (I, 54, 22 Ianuarie 1927). — Despre **Un mare poet al tradiției: Ion Pillat**, serie d. **Al Bădăușii**, care semnează, de asemenea, un variat bilanț literar al anului 1926; **Opere și autori**, de d. **Pompiliu Constantinescu**; din convorbirea d-lui **I. Valerian** cu d. **Horia Furtună**, în așteptarea reapariției din ce în ce mai puțin problematică a „Flacării” — acest istoric, oricând interesant:

E lungă povestea cu „Flacăra” care se a-prinde merou în ținutul literaturii, ca și lumina care stârue în preajma pământului cu as-cuse comori.

D. C. Banu a început întâi cu Petre Lucu-teanu, înainte de război. Ti-amintesi, poate, cu câtă evlavie se păstrau cei câțiva gologani, de fiecare tânăr iubitor de literatură, ca să-și procure săptămânal revista care reușise să in-trunească tot ce aveau literile noastre mai dis-tins. Cronicile permanente, pe lângă cei doi dintâi le aveau: E. Lovinescu: Cronică tea-trală, Sp. Hasnaș cea literară, iar Mărgăritescu, muzicală. Versuri și proză iscăleau: Iosif, Anghel, Cincinat Pavelescu, Oreste (Georgescu), I. Dragoșlav, Vissarion, Stamatiad, Gregorian și alții.

Sub pseudonimul colectiv Const. Paul se as-cundeau Banu, Hasnaș și Lucu-teanu.

Asta ar fi prima formă a „Flăcării”.

Mai târziu, d. Banu ne-a chemat pe noi: Pil-lat, Maniu și cu mine. In această perioadă și-au desvâluit primele începuturi o seamă de poeți noui. Aș putea spune, că datorită mie, au pu-tut fi publicați: V. Voiculescu, A. Dominic, Tu-dor Vianu și Marcel Romanescu.

După războiu, „Flacăra” a apărut cu d. C. Banu, Pillat, Porsena, Sergiu Manolescu, Ion Sân Giorgiu, Alice Soare și eu.

Nu pot afirma că numărul cetitorilor a cres-cut după război. Dacă înainte de război scoateam până la 15 mii de exemplare, după această peri-oadă nu am putut ajunge nici 20 mii, cât am fi vrut. Din cauza greutăților materiale revista și-a încetat un timp apariția pentru a apărea în a patra formă sub redacția poetului Ion Minu-lescu, Claudia Mălin și Vintilă Rusu-Șirianu. Probabil că nici literatura modernă, nu a a-juns încă să placă publicului nostru. Căci și sub această metamorfoză n'a putut dăinui. Acum e vorba s'o scoatem din nou. Ne mai trebuie pu-țin ca să completăm suma necesară pentru un început. In această privință, trebuie să mai vor-besc cu d. C. Banu.

□ **SOCIETATEA DE MAINE** (IV. 3. 23 Ian. 1927).

Despre „Psihologia satelor” serie d. **P. Rădulescu-Motru**, arătând cum sa-tul românesc e lipsit de „personalitate energetică”:

Satul românesc nu este dar lipsit de perso-nalitate. Pe cea istorică, sau etnică, el o are fără discuție. El nu are însă o personalitate e-nergetică, adică o personalitate, care conti-nuând natura, să creieze peste natură forma nouă de energie. Brațele și creierul săteanului român nu transformă materia primă în creații originale, care, încorporat apoi culturii române întregi, să înrețină evoluția acestei culturi.

Sunt țări, ne spun geografil, unde grâul nu ajunge nici odată să fie spic, și se înmulțește numai prin rădăcini. Așa este și personalitatea satului românesc. Ea continuă prin rădăcini, nu prin spicele creației sale. Sufletul ei naște și moare în mediul strâmt al satului, nimic din producțiile ei nu răzbate în afară.

Ca și grâul din pomenitele țări, sufletul să-teanului român nu ajunge să rodească. El este o rezervă oboșită sub pământ. Dacă această rezervă ar ieși la lumina zilei! Dar cum și prin cine? Conducătorii lui sunt orbiți de un perso-nalism bolnăvicios. In loc de deprinderi profes-ionale, care să inobileze munca săteanului, conducătorii lui îi dau fraze politice. In loc de ordonarea eului, conducătorii dau dezordonarea. In loc de conștientizate profesională, con-ducătorii pregătesc misticismul revoluționar. Ca și cum eul lăsat de sine nu este în deajuns de înclinat spre misticism și revoluție!

„Din trecutul țărănimii române”, cer-cează, în continuare d. **Petru Suclu**; d. **Emanoil Bucuța**, cronică literară des-pre Cantemir, Victoriei franceze în Ro-mânia și romanul d-nei Bengescu; alte colaborări, d-nii: Șt. Bezdechi, N. Daș-covici, Ol. Boțos, Ion Băilă, etc.

□ **INDEMNUL** (IV, 4—5, Dec.-Ianuarie 1927 — Tg. Mureș).

D. Mărtinaș: Spre maturitatea lite-rară; **Ovidiu Papadima**: Bătrân ocean (trad. din Contele de Lautréamont); Supliment francez și supliment latin (fragment din Sărmanul Dionis pe lă-tinie și savurose inscripții funerare), de prof. **N. Sulică**.

□ **FREAMATUL** (II, 1—2, Ian.—Febr. 1927 — Focșani).

Poezii de **Gabriel Drăgan**, **Gr. Veja**, traduceri din Ardengo Soffici și Rainer Maria Rilke; Cronică literară și arti-stice bogate, interesante, de **C. Radu**, **G. Drăgan**, **Pimen Constantinescu**, etc. Un frumos studiu de istorie literară, **Alecsandri e de origină italiană?** iscă-

lește d. **C. Radu**, tânărul istoriograf, membru al școlii române din Roma. Reținem concluzia:

E cunoscut procedul unor poeți de-a învâ-lui în negura trecutului umila lor origine, pu-nând-o pe seama vreunui erou legendar. Așa a făcut Ronsard și așa credem că a voit să facă și Vasile Alecsandri, de-a scris la 1865, în Suvénire din viața mea:

„Familia mea este originară din Veneția, în timpul când această republică era strălucită. Străbunul meu, om cu inimă îndrăzneată și cu spiritul cavaleresc, veni în Moldova și puse a lui spadă în serviciul țării, se căsătorii cu o românească și deveni obârșia familiei Alecsandri”.

Asemănarea cu legenda banului Mărăcină e evidentă. Originea poetului nostru trebuie deci căuțată — după dânsul — în trecutul glorios al unei țări străine: Italia. Străbunul lui tre-buie să fi fost negresit un cavaler medieval cu „spirit cavaleresc” și „inimă îndrăzneată”, căci altminteri n'ar cădra cu idealul medieval al romantismului. Venind în Moldova, străbunul lui vitează „puse a lui spadă în serviciul țării”, înlocuind ca banul Mărăcină, care-și părăsi pa-tria pentru a-și pune spada în serviciul Fran-ței.

Dar de ce străbunul lui e italian și nu fran-cez? Poate pentru că numele lui, având o formă apropiată de numele italian Alecsandri, ar putea mai ușor să inducă în eroare pe isto-ricii literari, tentându-i să aducă chiar argu-mente în sprijinul acestei aserțiuni?

Și de ce-a ales ca oraș de origină a stră-bunului său, tocmai Veneția, și nu Genova, Mi-lano, Roma ori alt oraș italian?

Oare pentru că în istoria trecutului nostru se citează deseori Venețienii cu cari am avut relații comerciale, și deci, alegându-și de stră-moș un venețian, ar fi făcut mai plausibilă ve-nirea aceluia în Moldova, pentru a-și pune spada în serviciul Moldovenilor?

COLINDE ROMANEȘTI LA PARIS

□ In seara zilei de 30 Decembrie 1926, corul „Ilora”, dela capela română din Paris, a dat un concert de Crăciun, o „audițiune de colinde”, cum zice pro-gramul.

Concertul a avut loc în chiar bis-cerica românească și a fost dirijat de d-l I. Chirescu.

Programul, care a avut darul de a încânta numeroasa asistență, formată în marea ei majoritate din francezi, e următorul:

I

1. a) **Domnul Iisus Cristos**, b) **Pleca-rea Magilor**, de D. Chiriac; 2. **Patru Păstori**, de T. Popovici; 3. **Mare minune s'arată**, de P. Ciorogariu; 4. a) **O, ce veste minunată**, b) **Moș Crăciun**, de D. Chiriac; 5. **Cununa de trandafiri**, de G. Cucu; 6. **Crăciunul**, de D. Cuclin.

II

1. a) **Trei Crai dela Răsărit**, b) **Sus, în poarta Raiului**, de D. Chiriac; 2. **Sfântul Domn Iisus**, 3. **Somnul lui Iisus**, de F. A. Gevert; 4. **In cetatea Betleem**, de I. Chiresscu; 5. **Trei colinde p. copil**, de G. Cucu; 6. **Nol umblăm și colindăm**, de M. Barca.

CERCUL „SBUATORUL”

In ședința de Duminică 23 c., d-na Ștefania Zotoviceanu a citit piesa origi-nală în 3 acte „Mariana și ceilalți”. D-na Hortensia Papadat-Bengescu, un fragment de roman, iar d-nii Opreșcu și Valerian, versuri.

Asistă d-nele Lovinescu, Ortiz, Laho-vary, Cantunari, Petre, Frolo, d-rele Archip, Delavrancea, Movilă și d-nii E. Lovinescu, R. Ortiz, F. Aderca, G. Can-tunari, P. Constantinescu, G. Nichita, G. Călinescu, S. Tudor, Em. Gulian, I. Cornea, I. Pogan, I. Constantinescu, etc.